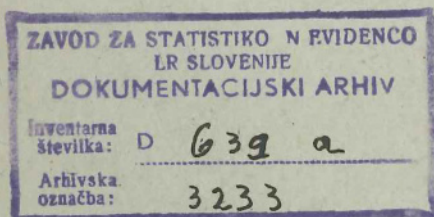

PRIDELEK IN PREDELAVA SADJA

V LETU 1953

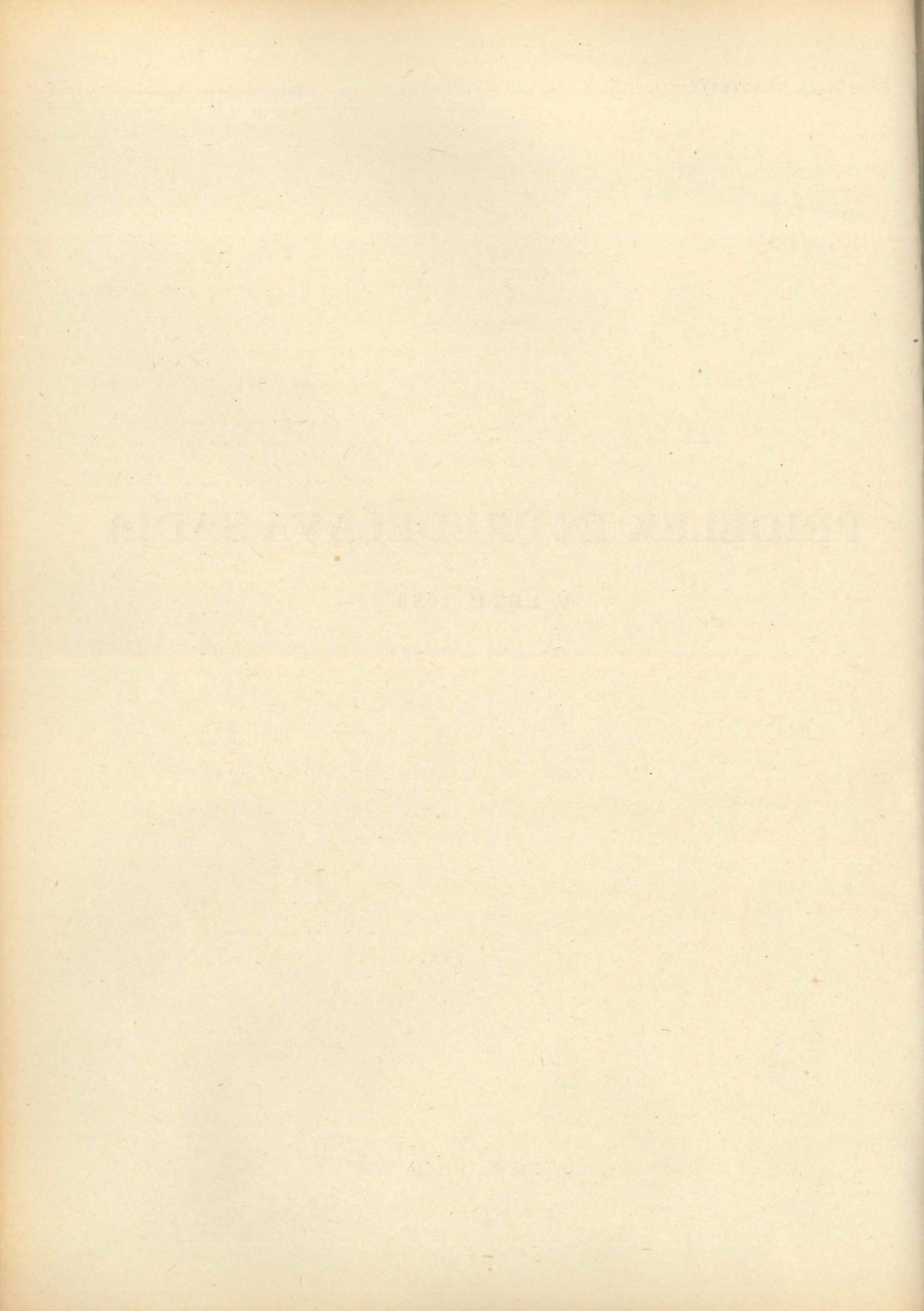

LJUBLJANA, JULIJA 1954

PRIDELEK IN PREDELAVA SADJA

V LETU 1953

LJUBLJANA, JULIJA 1954

V S E B I N A

	Stran
Metodološke pripombe	3
Površine sadovnjakov in število sadnega drevja	3
Površine sadovnjakov	3
Število sadnih dreves	4
Pridelek na drevo	10
Proizvodnja in potrošnja	16
Obseg proizvodnje in narodni dohodek	16
Potrošnja sadja	17
Predelava sadja	18
Odkup	19
Izvoz	20
Sektorji lastništva	22
Aktualna problematika našega sadjarstva	24
Geografska analiza	26
Tabelarni pregled števila sadnega drevja in pri-	
delka po okrajih v l. 1953:	
Jablane	35
Kutine	36
Češnje	37
Marelice	38
Orehi	39

M E T O D O L O Š K E P R I P O M B E

V metodološkem pogledu so nastale glede zbiranja podatkov po PO-8 proti prejšnjemu letu le neznatne spremembe. Najvažnejša je, da se zahtevajo sedaj podatki o številu sadnih dreves ločeno za strnjene nasade (sadovnjake) in ločeno za drevesa na drugih kategorijah zemljišč. Odpadlo pa je vprašanje, koliko rodnih dreves je rodilo. Število dreves in pridelki se ugotavljajo kakor že preje v treh etapah:

- a) za zgodnje sadje, kamor štejemo sedaj češnje, višnje in marelice, medtem ko so šteli leta 1951 tudi zgodnje jablane in hruške, hkrati z PO-4 službo; kritični dan je 1. avgust;
- b) za pozno sadje, t.j. jablane, hruške, slive, breskve, orehe hkrati z PO-7 službo; kritični dan je 31. oktober;
- c) za južno sadje, t.j. pomaranče, mandarine, limone, oljke, mandeljne, smokve hkrati s PO-1 službo; kritični dan je 31. december.

Zaradi majhnega števila in pridelka limon in pomaranč sta se ti dve vrsti letos izpustili.

Podrobna navodila o organizaciji statistike sadjarstva kakor tudi za vse ostale akcije PO službe je izdal Zvezni zavod za statistiko in evidenco, Metodološki materiali 22, Beograd 1953, zaradi česar tukaj ni potrebno podrobno navajanje metodologije.

Republiški zavod za statistiko in evidenco je izdal za PO-8 akcijo naslednje razpise:

364 z dne 14. 7. 1954,
64/1 z dne 17.10. 1953,
571/1 z dne 26.12. 1953.

P O V R Š I N A S A D O V N J A K O V I N Š T E V I L O S A D N E G A D R E V J A

POVRŠINE SADOVNJAKOV

Na sadovnjake odpade v naši republiki res komaj 1 % skupne površine, toda njihov pomen v našem kmetijstvu je mnogo večji, deloma ker je mnogo sadnega drevja izven sadovnjakov, deloma ker je sadjarstvo intenzivna kultura.

Statistika PO službe izkazuje naslednje površine sadovnjakov, ki

jih bomo primerjali s podatki katastra.

Leto	PO služba	Kataster
1949	21 820	14 192
1950	22 646	22 781
1951	22 506	23 200
1952	22 172	21 069
1953	22 416	21 695 (26 203)

Površine sadovnjakov so, kakor moremo pri tej kulturi pričakovati, dokaj stabilne in tudi med katastrom in PO v zadnjih treh letih ni več razlik. Izkazani podatki za kataster so seštevki podatkov po okrajih, kakor so jih prijavili naši okrajni uradi za statistiko in evidenco. Nasproti temu navaja katastrska uprava površine "vrtov" za leto 1953 s 26 203 ha.

Dejstvo je, da za noben podatek, ne za PO službo ne za kataster ni zadostne kontrole. O razhajanju med podatki PO službe in katastrom se je že mnogo razpravljalo.

(Tukaj moramo pripomniti, da kataster ne izkazuje posebej samo sadovnjakov, temveč da spadajo pod "vrtove" po katastru tiste površine, ki služijo ne glede na to, ali so ograjene ali ne, v glavnem za gojenje sadja, zelenjave, cvetic, semena, trgovskih rastlin ali kot drevesnice, vrtovi za zabavo, parki).

ŠTEVILO SAINIH DREVES

Število sadnih dreves znaša po naši PO-8 službi leta 1953 6 904 200 proti 7 205 400 leta 1952 in proti 7 873 600 leta 1949. Od lanskega leta je torej nazadovalo število dreves za 4 %, od leta 1949 pa za 11 %.

Najsi tudi nazadovanje morda ni točno zajeto, je pojav sam realen. Nazadovanje je v zvezi z uničenjem sadnega drevja po kaparju.

Koliko dreves je doslej popolnoma uničenih, koliko jih je bilo zaradi tega izsekanih in koliko jih je treba še izsekati, o tem nimamo zanesljive evidence. Vsekakor cenijo strokovnjaki, da je treba v okuženih krajih, predvsem v Murski Soboti, Ljutomeru, Ptuj, Mariboru okolici, ^{celju} Krškem posekati še okoli 1 500 000 dreves. To so povsem suha, napol suha, stara in izčrpana drevesa. (Glej Sadjarstvo, vinarstvo, vrtnarstvo, letnik 1953 št.8-9, stran 164). Uničenje dreves in okužba še vedno napredujeta. V ptujskem okraju ocenjuje urad za statistiko in evidenco, da je zaradi uničenja po kaparju v tekočem letu število jablan za 26 000, število hrušk za 2 500 manjše proti prejšnjemu letu. Urad za statistiko in evidenco v Murski Soboti navaja, da uniči kapar letno do 10 % dreves, Maribor okolica pa, da se je letos posušilo najmanj 10 % dreves.

Kakor glede površin moramo še bolj glede števila sadnega drevja, ki ga izkazuje statistika, poudariti, da gre v glavnem le za ocene, kajti pravega popisa sadnega drevja, ako izvzamemo popis

leta 1931, ni bilo nikoli. Popis leta 1949 je bil izveden v zvezi s popisom živine in se je oslanjal le na izjave gospodarjev, ne da bi bila izvedena dejanska kontrola na terenu. Verjetno pa tudi popis leta 1931 ni bil boljši. V letošnjih poročilih k PO-8 akciji se izjavljajo naši okrajni uradi za statistiko in evidenco, da število sadnega drevja ni jemati za točno. Tako navaja naprimer okraj Celje okolica: stanje drevja je nekoliko večje kot lani, kar pa ne znači, da se je število sadnih dreves povečalo, temveč le, da so dosedANJI podatki o številu sadnega drevja pomanjkljivi, po naši sodbi še vedno prenizki.

Ljubljana okolica: razlike proti prejšnjim letom izvirajo zaradi površnih ocen občinskih komisij, ki kažejo še vedno tendenco zniževanja.

Novo mesto: število sadnega drevja je povečano zaradi novih nasadov in zaradi pravilne ali nepravilne statistike občinskih odborov.

Sežana: število je nezanesljivo, ker ni bilo pravega popisa leta 1949, občine imajo slab pregled.

Šoštanj: občine dajejo zelo nezanesljive ocene.

Tudi nekateri strokovnjaki so mnenja, da je število sadnega drevja v resnici znatno večje, ker ga kmetje pri popisu enostavno zataje ali pa sploh ne poznajo točnega števila svojih dreves.

Š t e v i l o s a d n i h d r e v e s v L R S l o v e n i j i v p r i m e r j a v i z F L R J i n d r u g i m i r e p u b l i k a m i

Po statističnem biltenu Zveznega zavoda za statistiko in evidenco št. 22 "Vočarstvo i vinogradarstvo 1952", Beograd 1953, je v FLRJ 114,1 milijonov sadnih dreves. Na LR Slovenijo odpade torej vsega 6,3 %. Delež posameznih vrst pa je zelo različen, kakor bomo videli v naslednjem pregledu. Po republikah se razdeli gornje število sadnega drevja takole:

Srbija	57,8 %
Hrvatska	14,5 %
Slovenija	6,3 %
B i H	17,5 %
Makedonija	2,3 %
Črna gora	1,6 %

Slovenija je po številu sadnega drevja torej le pred Makedonijo in Črno goro. Očitno je sorazmerno velik delež Srbije, pri čemer odpade na Vojvodino od skupnega števila Srbije le 8,7 %, na AKM 3,3 %. Sorazmerno majhen je tudi odstotek Hrvatske. Razprostranjenost sadnega drevja je deloma odvisna od klimatskih pogojev (za kar so očitno slabi pogoji v vzhodnem ravninskem delu naše države), deloma pa od razmerja prebivalstva do sadjarstva, ki je seveda zopet rezultat nešteti kulturalnih, socialnih, ekonomskih in drugih pogojev.

S t r u k t u r a s a d n e g a d r e v j a

Od skupnega števila sadnega drevja odpade v LR Sloveniji po statistiki leta 1953 na posamezne vrste naslednji odstotek

skupaj	100,0
jablane	55,6
hruške	12,8
kutine	0,1
češplje	17,0
češnje	5,3
višnje	0,3
marelice	0,5
breskve	3,3
orehi	4,4
mandlji	0,0
smokve	0,5
oljke	0,1
kakiji	0,1

Na jablane odpade torej več kot dobra polovica vsega drevja. Za jablanami imajo največji delež slive (17 %), a za njimi hruške (13 %). Daleč za temi vrstami so češnje s 5 % in orehi s 4,5 %. Delež ostalih vrst je neznaten. Geografska razširjenost vrst se od republiškega povprečja ponekod precej oddaljuje, kakor bomo videli pozneje.

Spremembe v strukturi iz leta v leto niso velike, kakor je to pričakovati. Tem maj-hnim spremembam ne moremo pripisovati kakega večjega pomena, in to iz razlogov, ki smo jih navedli preje glede na nezanesljivost števila dreves. Zaradi uničenja po kaparju pa moremo vsekakor pričakovati delno nazadovanje jablan.

Naša struktura se bistveno razlikuje od strukture za FLRJ, kakor je razvidno iz tabele na strani 7.

V FLRJ odpade torej 2/3 vsega sadnega drevja na slive, še mnogo večji je odstotek v Srbiji in B i H (nad 3/4). Odstotek se zmanjša v Črni gori na 43, v Makedoniji na 40, v Hrvatski na 37, vendar ostanejo slive v vseh republikah razen v Sloveniji na prvem mestu.

Vzrok velikih razširjenosti sliv v Jugoslaviji vidi Frangeš v tem, da v koranu slivovka ni izrecno prepovedana, medtem ko je uživanje vina zabranjeno. Zato so muslimanski zemljiški lastniki kulturo sliv pospeševali, podložnim kmetom pa je tudi ustrezala, ker rodi že po 3 - 4 letih in daje stalne pridelke, katerih del so si kmetje vedno znali zagotoviti. To seveda ne bo edini vzrok razširjenosti sliv v naši državi, saj odpade nanjo 1/5 vse svetovne proizvodnje sliv.

Jablane so sicer v FLRJ na drugem mestu, njihov odstotek proti slivam pa je sorazmerno majhen. V Sloveniji sicer prevladujejo z več kot polovico vsega drevja, v Makedoniji zavzemajo še četrtno, v Hrvatski pa le približno 12 odstotkov. Absolutno ima Srbija, kjer odpade na jablane le 7,6 % vseh dreves, več jablan kot Slovenija, Hrvatska pa jih ima le polovico toliko kot Slovenija.

Struktura sadnih dreves v 1.1952

	FLRJ	Srbija	Hrvat- ska	Slove- nija	B i H	Make- donija	Črna gora
SKUPAJ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Slive	66,5	77,6	36,9	17,8	77,3	39,9	43,1
Jablane	11,6	7,6	11,7	55,8	7,8	25,3	5,2
Hruške	5,3	4,0	5,0	13,0	6,4	13,6	3,9
Črešnje	2,6	2,0	3,5	4,9	2,8	4,2	2,1
Višnje	1,6	1,8	3,0	0,3	0,3	1,0	0,8
Kutine	1,0	1,3	0,7	0,1	0,4	2,4	1,2
Marelice	1,0	1,3	0,8	0,4	0,2	5,0	0,3
Breskve	2,2	2,2	3,9	3,0	0,4	1,8	0,9
Orehi	2,9	2,2	3,9	4,2	3,7	6,2	1,8
Oljke	4,0	-	24,5	0,0	0,0	-	27,2
Smokve	1,2	-	6,1	0,4	0,7	0,5	10,0
Limone	0,0	-	0,0	0,0	0,0	-	0,2
Pomaranče	0,1	-	0,0	-	0,0	-	3,3

Na tretjem mestu so v FLRJ hruške, ki zavzemajo to mesto v Srbiji, B i H in Makedoniji. Na četrtem mestu so oljke, ki so v Hrvaški (25 %) in Črni gori (27 %) na drugem mestu. Praktično se goje oljke samo v teh dveh republikah. V državi je približno toliko oljk, kot je v Sloveniji jablan.

Š t e v i l o d r e v e s v s t r n j e n i h n a s a d i h

Kot smo omenili že v metodoloških pripombah, je statistika leta 1953 ugotavljala število dreves v strnjenih nasadih in izven njih in to za vsako vrsto posebej z razdelitvijo na rodna in nerodna drevesa.

Ker statistični organi niso izvedli posebnega popisa, je tudi ta statistika seveda samo približna. Za osnovo ocene je služila brez dvoma kalkulacija, koliko dreves je na ha pri taki in taki razdelitvi, in površina sadovnjakov. Brez dvoma gre za zelo grobe ocene, katerih točnost bo mogel verificirati šele bodoči popis. Predpostavljati moremo, da kakšnega terenskega opazovanja v tem pogledu ni bilo.

Občinskim odborom je do statistike, kakor sledi iz poročil statističnih organov, vedno manj, odkar ni obveznega odkupa itd., in se prepušča delo večinoma administrativnemu osebju.

Ako vzamemo, da bi bila drevesa v vrstah, ki so oddaljene 10 m druga od druge, po 8 m narazen, pride na ha 125 dreves, kar bi dalo pri 7,000 000 sadnih dreves 56 000 ha. Ker je površina sadovnjakov 22 500 ha, bi bilo približno 60 % sadnega drevja izven strnjenih nasadov.

Po naši statistični službi je izven strnjenih nasadov 57 % dreves, v sadovnjakih pa 43 % dreves. (Da se odstotek, ki ga dobimo po PO službi, tako ujema z gornjo približno kalkulacijo, ne dokazuje njene točnosti, ker je šla PO služba verjetno po isti poti in ne po kakšnih drugih samostojnih ocenah).

Kako so razdeljene posamezne vrste dreves na strnjene nasade in izven njih, kaže pregled:

Od skupnega števila dreves je v %		
	V sadoxnjakih	Izven sadoxnjakov
SKUPAJ	43,0	56,7
Jablan	50,2	49,8
Hrušk	37,3	62,7
Kutin	22,5	77,5
Češpelj in sliv	33,0	67,0
Marelic	36,5	63,5
Breskev	41,1	58,9
Češenj	35,5	64,5
Višenj	44,0	56,0
Orehov	17,2	82,8

Izven nasadov je relativno največ orehov (84 %), za tem kutin (3/4), sliv (2/3), češenj (slabi 2/3), najmanj pa je izven nasadov jablan, katerih je v sadovnjakih približno polovica.

Kot rečeno, verifikacijo teh ocen nam mora dati samo bodoči popis.

R o d n a i n n e r o d n a d r e v e s a

Za rodno drevo se šteje tisto, ki je že enkrat rodilo, ne glede na to, ali je v letu opazovanja dalo pridelek ali ne. Po tej definiciji spadajo k rodni drevesom tudi taka, ki so zaradi bolezni popolnoma uničena, a še niso odstranjena, četudi ni nobenega upanja za njihovo "obnovo".

Odstotek rodni dreves proti nerodni in njegove letne spremembe so razvidne iz tabele na strani 9.

Na rodne jablane odpadeta torej leta 1953 2/3 vseh jablan. Odstotek rodni dreves (52,5 %) se je vztrajno dvigal. Pri hruškah odpade na rodna drevesa 70 %, pri slivah in orehih približno ravno toliko. Pri ostalih vrstah je odstotek še višji razen pri mandljih in kakihi.

Na splošno se odstotek rodni dreves vseskozi dviga z majhno izjemo pri nekaterih vrstah v enem ali drugem letu. Kljub temu se zdi na primer odstotek nerodni jablan še vedno zelo velik. Ako računamo, da jablane do 10 leta ne rode, kar velja za visokodebelna drevesa, da je njihova starostna doba le 40 let in se normalno obnavljajo, potem bi bilo 25 % nerodni dreves.

Odstotek rodnih dreves v LR Sloveniji
od skupnega števila dreves

	Ø 1949/1953	1953	1952	1951	1950	1949
Jablane	58,4	67,0	65,0	57,3	52,3	52,5
Hruške	65,2	69,5	67,7	64,5	63,0	61,5
Kutine	75,6	81,0	76,2	77,2	72,1	71,6
Češplje	62,0	69,0	67,3	61,1	57,1	56,4
Češnje	74,3	82,5	84,5	71,5	67,7	67,0
Višnje	77,2	82,1	84,5	78,5	72,0	71,0
Marelice	73,9	85,0	81,0	69,5	70,2	68,7
Breskve	69,7	77,6	71,8	67,4	67,0	64,9
Orehi	64,1	68,7	67,5	63,0	60,7	61,0
Mandlji	54,5	25,8	85,0	68,4	76,0	77,4
Smokve	89,0	91,5	91,0	88,2	87,1	88,2
Oljke	71,0	84,0	90,2	84,0	37,0	37,3
Kakiji	28,1	35,4	30,0	33,8	-	-

Iz prednjih odstotkov in njihovih sprememb, to je stalnega dviganja števila rodnih, verjetno ne bi bil dopusten nikakršen sklop na resnične spremembe med rodniimi in nerodniimi niti na njihove vzroke. Navedene spremembe moramo pripisati nameri kmetov v času odkupa, da so prikazovali pridelke in proizvodno kapaciteto čim nižje, in počasnemu popravljanju teh statistik. (V številu rodnosti imamo neverjetne skoke pri mandeljnih, katerih resda vseh skupaj ni mnogo in so le v okrajih Sežana in Gorica oziroma pretežno v Goričici. Razlike iz leta v leto okrajna urada za statistiko in evidenco nista zadovoljivo pojasnila).

K o l i k o d r e v e s j e r o d i l o

Do vključno leta 1952 je PO služba "ugotavljala" tudi, koliko rodnih dreves je rodilo v opazovalnem letu. V sadjarstvu je znan pojav izmenične rodnosti, da namreč sadje ne rodi vsako leto, temveč le drugo ali tretje leto. Poleg tega tudi razne vremenske nezgode lahko uničijo sadje tako, da sploh ne rodi tisto leto. S tega vidika bi bilo vsekakor zanimivo in važno poznati, koliko dreves je rodilo. Toda zdi se malo verjetno, da bi mogle dati dosedanje metode tabelarnih ocen kolikor toliko zanesljivo sliko teh pojavov. Brez direktnega opazovanja, ki se omejuje seveda lahko tudi na reprezentativni vzorec, na taka vprašanja ni mogoče odgovoriti. Ocene rodnosti v posameznih zadnjih letih glej v prejšnjih publikacijah.

P R I D E L E K N A D R E V O

Povprečni pridelek na drevo je vsekakor najvažnejši pokazatelj naše področne statistike. Pri sadjarstvu so variacije iz leta v leto še mnogo večje kot pri žitih in okopavinah. Omenili smo že znani pojav izmenične rodnosti, alternacije, da sadje ne rodi vsako leto, temveč samo drugo ali tretje leto. Toda mnogi ekološki pogoji vplivajo na to, da je izmenična rodnost lahko sočasna za vsa drevesa ali za posamezne vrste ali sorte na istem področju. Rodnost v nekem letu lahko uniči n.pr. slana. V tem primeru tudi drevo, ki bi sicer individualno imelo pogoje za polno rodnost, ne bo rodilo in bo zato nakopičilo rezerve v tem letu in bo moglo v naslednjem letu dobro roditi.

Ekološki pogoji torej izmenično rodnost lahko "posplošijo", toda intenzivnost teh pogojev in drugih vremenskih nezgod je lahko zelo različna in zato se seveda dobre in slabe letine ne vrste za vso deželo ali za večja področja enakomerno, temveč v vseh mogočih odtenkih.

Nadalje je vprašanje, v koliki meri more statistika rodnost točno registrirati. Vemo, da so statistike pridelka več ali manj povsod ocene, ki zadevajo ravno pri sadjarstvu na največje težave. Splošno znano pa je tudi, da so ocene pridelkov precej konservativne, prenizke v dobrih letih in predobre v slabih. Zato ne moremo pričakovati, da bi bile razlike med leti točno zajete, temveč je verjetno le to, da so tendence pravilno prikazane. Oglejmo si variabilnost sadnih letin na podlagi naših statistik.

Naslednja tabela prikazuje donose na rodno drevo po osvoboditvi (v kg):

	Ø 1949/1953	1953	1952	1951	1950	1949
Jabolka	17,1	8,1	19,2	12,4	14,8	31,5
Hruške	13,8	9,7	11,7	15,0	15,8	17,4
Kutine	8,0	5,3	10,8	8,7	8,6	6,9
Češplje,	8,5	10,6	5,5	10,3	4,8	11,5
Češnje	18,5	15,0	18,7	19,1	17,3	22,5
Višnje	9,5	8,5	13,8	9,4	8,0	8,0
Marelice	9,8	11,7	11,3	6,8	11,5	7,3
Breskve	8,7	6,9	9,2	7,3	8,4	11,7
Mandlji	4,6	4,4	6,7	3,6	4,5	4,2
Smokve	8,5	8,2	6,8	7,7	12,0	7,2
Oljke	7,1	2,2	3,5	15,4	1,0	9,9
Orehi	8,5	2,0	8,6	8,8	12,9	10,2
Kakiji	13,0	14,8	11,2	11,9	..	..

Naslednja tabela pa prikazuje gibanje pridelkov na drevo v letih 1920 do 1939. v bivši Dravski banovini. (v kg)

	Slive	Jabolka	Hruške	Orehi
1920	12,8	23,4	12,4	5,0
1921	20,3	27,8	53,0	4,0
1922	21,5	33,8	25,9	16,3
1923	8,7	7,8	20,0	..
1924	2,2	48,7	24,0	..
1925	8,4	13,6	8,8	13,3
1926	11,7	18,0	12,5	9,5
1927	5,8	13,2	8,1	13,0
1928	3,43	16,3	7,7	6,9
1929	11,55	17,91	15,87	6,35
1930	2,51	14,08	3,35	9,14
1931	4,73	17,36	25,88	15,88
1932	11,54	28,22	10,40	10,81
1933	8,20	5,77	8,24	5,54
1934	11,18	16,89	20,14	18,57
1935	5,59	22,24	6,99	2,20
1936	7,87	8,61	9,48	4,35
1937	3,61	18,78	10,84	9,63
1938	1,67	18,19	3,74	2,45
1939	19,93	19,83	16,21	7,09

Za ostale vrste imamo podatke šele od leta 1934 dalje. Za te so bili donosi na drevo:

	Marellice	Breskve	Cešnje	Višnje	Kutine	Kostanji
1934	19,30	6,48	8,55	11,53	11,59	..
1935	3,05	4,12	5,80	4,79	5,64	..
1936	4,39	4,20	8,62	7,53	7,07	12,56
1937	4,21	4,23	11,69	6,86	5,37	10,49
1938	5,29	4,99	7,37	6,35	4,13	10,00
1939	7,07	7,23	14,91	8,77	6,13	12,76

Primerjajmo donose Slovenije z donosi v vsej državi. Povprečni pridelek let 1948 do 1952 in v letih 1951 in 1952 je bil:

Donos sadja na rodno drevo v FLRJ v kg

	Ø 1948/1952	1952	1951
Slive	9,4	4,3	20,4
Jabolka	20,2	18,5	21,0
Hruške	16,7	14,1	25,2
Cešnje	16,5	23,2	20,8
Višnje	13,1	16,1	16,3
Marellice	15,8	22,9	18,5
Breskve	8,6	9,0	9,3

	Ø 1948/1952	1952	1951
Kutine	13,3	16,1	14,7
Orehi	13,5	13,8	15,3
Smokve	11,6 1)	9,9	13,1
Oljke	6,5 1)	5,5	7,5

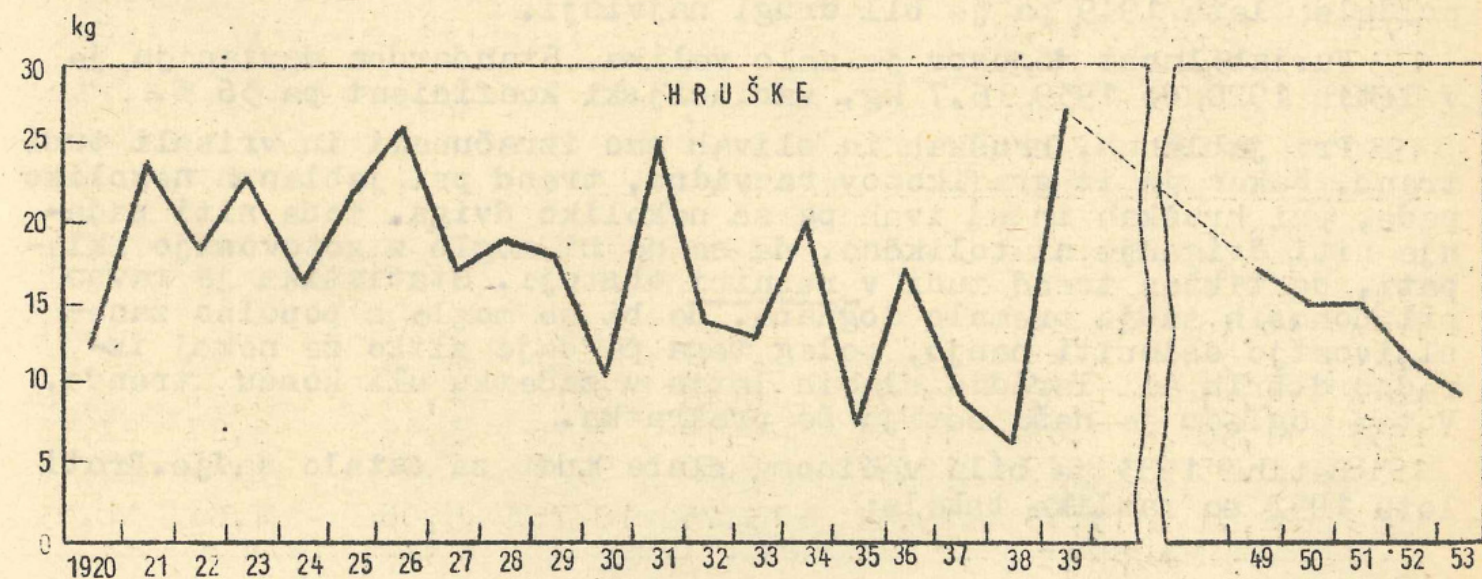
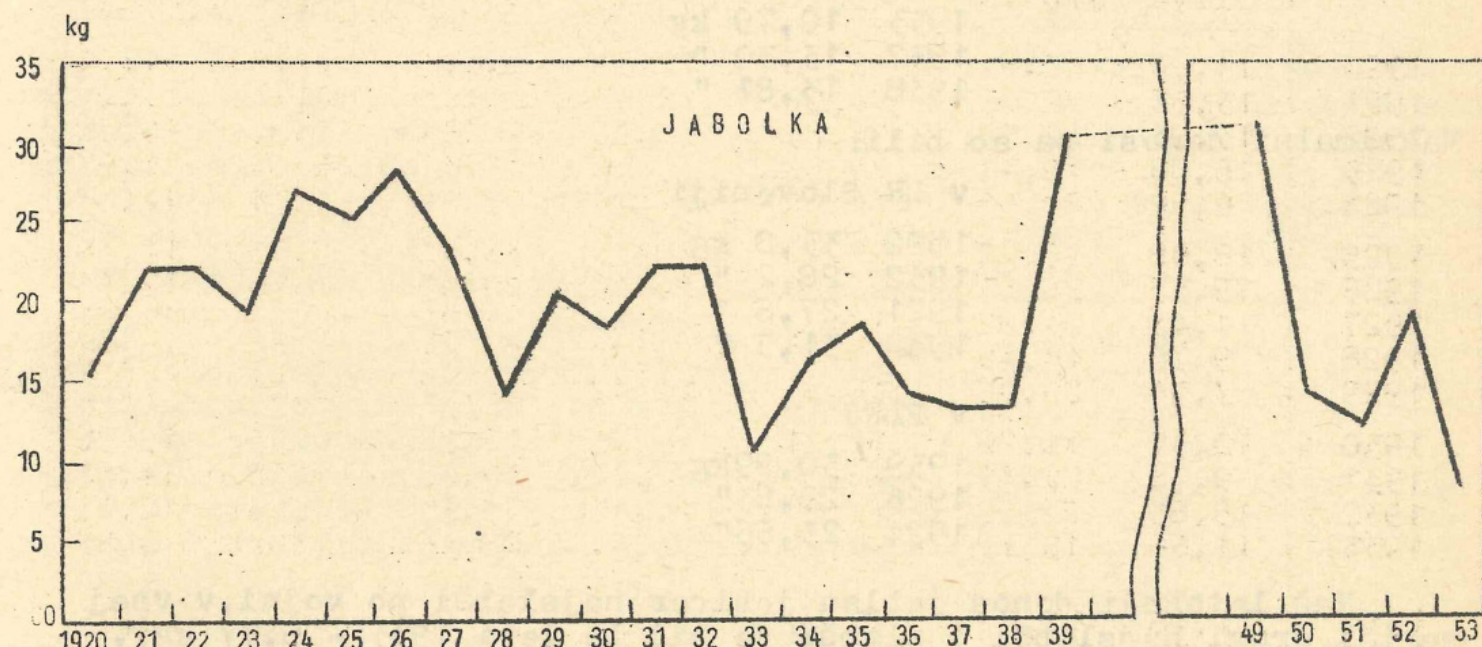
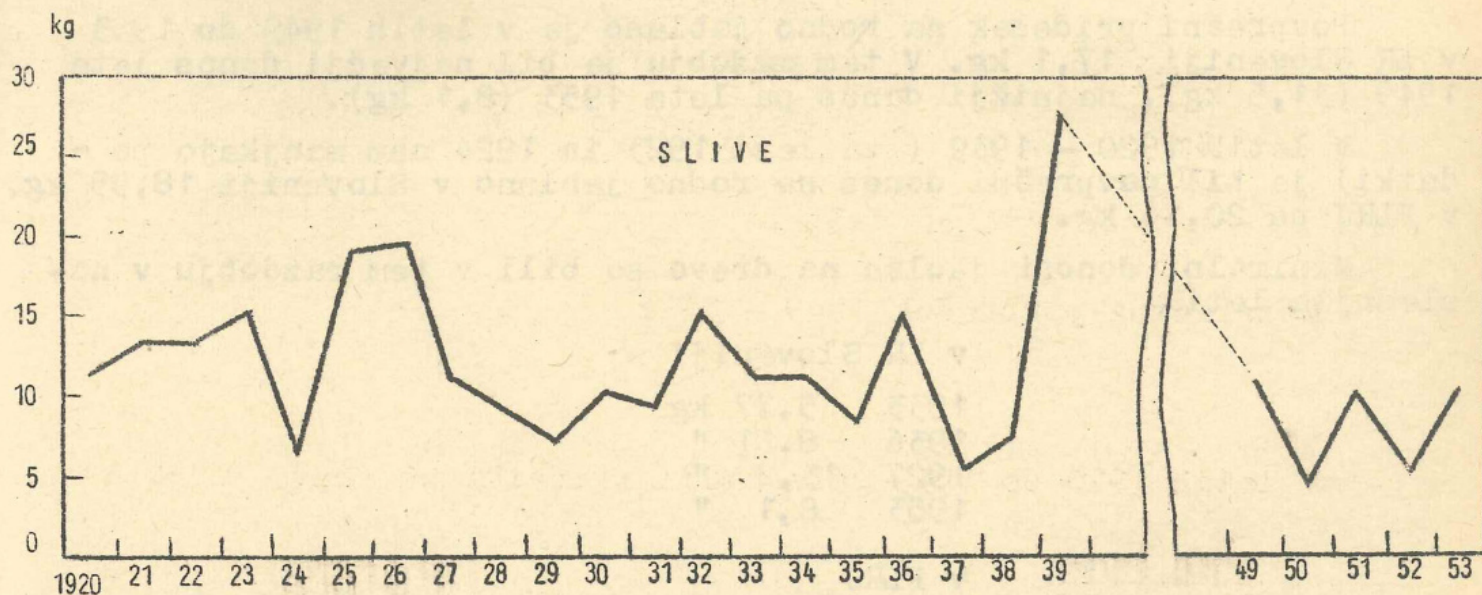
1) Štiriletni povpreček 1949 - 1952

V letih 1920 do 1939 pa so bili pridelki na drevo:

	Slive	Jabolka	Hruške	Orehi	Kostanj	Oljke	Smokve
1920	11,64	15,94	12,16	12,62	...	0,10	...
1921	13,56	22,08	24,52	13,33	...	0,14	...
1922	13,93	22,58	18,85	17,66	15,04	1,87	10,56
1923	15,88	19,31	23,87	17,35	19,31	0,94	11,07
1924	6,52	27,66	16,56	21,74	29,21	1,31	12,44
1925	18,08	25,18	22,32	19,79	36,32	0,35	14,58
1926	19,35	28,83	26,72	22,45	29,92	1,16	13,16
1927	11,43	23,92	17,82	23,91	27,96	0,87	11,52
1928	9,76	14,45	19,79	16,22	27,61	1,36	10,33
1929	7,34	20,09	18,64	13,42	24,62	2,24	11,53
1930	10,32	18,90	10,21	16,23	19,22	0,35	15,90
1931	9,78	22,47	25,64	20,91	19,68	0,98	11,51
1932	15,85	22,98	14,94	14,44	23,13	0,90	12,05
1933	11,66	10,79	13,49	13,73	23,36	1,02	9,88
1934	11,18	16,89	20,14	18,57	22,10	0,93	10,26
1935	8,70	18,45	7,72	8,19	15,87	0,70	9,44
1936	15,26	14,60	17,32	13,82	12,42	0,47	11,22
1937	5,12	13,30	9,72	13,14	11,45	1,68	13,06
1938	7,09	13,81	6,35	10,37	12,92	1,44	13,17
1939	27,92	30,99	27,18	19,02	14,43	1,40	12,33

	mare- lice	breskve	češnje	višnje	kutine	man- dlji	limone	poma- ranče
1934	19,30	13,23	21,47	11,36	24,07	3,59	13,13	11,81
1935	6,77	5,55	8,55	6,04	7,67	4,94	6,79	28,04
1936	13,51	9,52	14,76	10,46	12,10	1,54	4,61	5,50
1937	11,30	7,68	11,31	7,19	9,76	3,46	5,27	22,36
1938	8,95	8,49	10,72	5,80	9,16	7,00	3,85	10,75
1939	22,51	13,75	19,31	13,75	18,75	5,06	4,64	11,93

Nihanje v letih 1920 - 1953 brez vojnih let in neposredno po njih prikazuje grafikon:

Ako se omejimo na najvažnejšo vrsto, na jabolka, povzamemo iz tabele (stran 12) tle:

Povprečni pridelek na rodno jablano je v letih 1949 do 1953 v LR Sloveniji 17,1 kg. V tem razdobju je bil največji donos leta 1949 (31,5 kg), najnižji donos pa leta 1953 (8,1 kg).

V letih 1920 - 1939 (za leti 1923 in 1924 nam manjkajo podatki) je bil povprečni donos na rodno jablano v Sloveniji 18,55 kg, v FLRJ pa 20,16 kg.

Minimalni donosi jablan na drevo so bili v tem razdobju v naslednjih letih

v LR Sloveniji

1933	5,77 kg
1936	8,61 "
1927	13,2 "
1953	8,1 "

v FLRJ

1933	10,79 kg
1937	13,30 "
1938	13,81 "

Maksimalni donosi pa so bili:

v LR Sloveniji

1922	33,8 kg
1932	28,2 "
1921	27,8 "
1949	31,5 "

v FLRJ

1939	30,99 kg
1926	28,83 "
1924	23,66 "

Naš letošnji donos jablan jesicer najslabši po vojni, v vsej seriji drugi najslabši (slabši je bil le leta 1933 - 5,77 kg), pridelek leta 1949 pa je bil drugi najvišji.

Variabilnost donosov je zelo velika. Standardna deviacija je v letih 1920 do 1939 6,7 kg, variacijski koeficient pa 36 %.

Pri jablanah, hruškah in slivah smo izračunali in vrisali tudi trend. Kakor je iz grafikonov razvidno, trend pri jablanah nekoliko pade, pri hruškah in slivah pa se nekoliko dviga. Toda niti padanje niti dviganje ni tolikšno, da se ne bi moglo z gotovostjo sklepati, da takšen trend tudi v resnici obstoji. Statistika je ravno pri donosih sadja premalo dognana, da bi se moglo s popolno zanesljivostjo osloniti nanjo, poleg tega pa daje sliko že nekaj izredno dobrih ali izredno slabih letin v začetku ali koncu trenda. V tem pogledu je naša serija še prekratka.

Letina 1953 je bila večinoma slaba tudi za ostalo sadje. Proti letu 1952 so razlike takele:

	Donos 1953	Donos 1952
Hruške	9,7	13,08
Šlive	10,6	8,5
Češnje	15,0	18,5
Kutine	5,3	8,0
Breskve	6,9	8,7
Marelice	11,7	9,8
Višnje	8,5	9,5
Orehi	2,0	8,5
Mandeljni	4,4	4,6
Smokve	8,2	8,5
Oljke	2,2	7,1

Poleg jablan so imeli letos najnižje donose tudi hruške, kutine, češplje, breskve in orehi. Vendar je pri njih razen pri orehih relativen padec manjši kot pri jablanah. Pod povprečkom opazovanega razdobja petih let so tudi višnje, mandeljni, smokve in oljke. Dobra pa je bila letina za slive, ki je bila druga najboljša v tem času, in za marelice, ki je bila sploh najvišja v tem razdobju.

Vzroki slabe sadne letine 1953 so bili vremenski, predvsem pozeba, ki je nastopila maja meseca. Poleg slane pa tudi ostale vremenske razmere niso bile ugodne. Hladno vreme je bilo delno že ob cvetenju, nato pa dolgotrajen dež junija in julija, pozneje pa suša. Vremenske razmere so bile že od početka večinoma neugodne, le redkeje poročajo, da so bili začetkoma obeti sijajni. Podrobnih razlik od kraja do kraja ne bomo navajali. Čeprav kažejo vremenske razmere na splošno enako sliko za vso republiko, je njihov učinek zlasti pri sadju lahko precej različen glede na to, da zahteva sadje zaščitene lege, da cvetijo in zore posamezne vrste in sorte ob različnem času itd. Nekatera posamezna področja so imela tudi prav dobro letino. Vpliv slane je bil na posamezne vrste in področja zelo različen. Tako poroča okrajni statistični urad Krško, da je slana prizadela predvsem breskve in marelice, drugo sadje pa je manj trpelo, tako da je bilo sadje celo v okoliših, kjer so vinogradi 100-odstotno pozebli.

Drugi vzrok manjših donosov je seveda kapar. Najsi so tudi poročila za leto 1953 bolj optimistična kot za prejšnja leta in je njegovo širjenje in uničevalno delo deloma zaustavljeno, je pa močno vplival na poslabšanje kvalitete. Izmed drugih bolezni, ki so največ škodovala tako količini kot kvaliteti, se navajajo cvetožer in jabolčni zavijač, redkeje razne bolezni (fuzikladij). Nemogoče pa je pripisati vsakemu faktorju njegov delež, ki bo seveda različen po področjih in vrstah, ker so učinki posameznih faktorjev kumulativni.

A l i s o d o n o s i n a d r e v o r e a l n o o c e n j e -
n i

Ne glede na letošnjo izredno slabo letino so naši povprečni pridelki na drevo, kakor jih izkazuje statistika, zelo majhni. Dvom v točnost ima ravno na tem področju več podlage kot pri drugih pridelkih, ki se dajo približno na oko lažje oceniti, ker je distribucija njihovih donosov mnogo bolj enakomerna. Pri sadju pa povzročajo lahko veliko razliko donosov starostna struktura dreves, način vzgoje

(visokodebelna, srednje-debelna), predvsem pa nega drevja, čiščenje, zatiranje nalezljivih bolezni in gnojenje. Manjka nam tudi večja možnost primerjanja z drugimi državami, ker pridelki sadja na drevo v mednarodnih statističnih časopisih niso izkazani. Podatki iz literature o povprečnih donosih so pa zelo varljivi in zavajajo k predobrim ocenam.

Več dejstev govori v prilog trditve, da so pridelki sadja pri nas resnično nizki.

Omenjeni pojav izmenične rodnosti sam dokazuje, da se drevje ne oskrbuje dovolj. Izmenična rodnost namreč ni nujna. Z agrotehničnimi ukrepi se doseže stalna redna letna rodnost razen kadar ne gre izredne vremenske nezgode.

Isto potrjujejo opazovanja strokovnjakov in drugih terenskih delavcev: sadnemu drevju se redoma ne gnoji zaradi pomanjkanja gnojila. Tudi čiščenje in zatiranje nalezljivih bolezni je zelo pomanjkljivo.

PROIZVODNJA IN POTROŠNJA

OBSEG PROIZVODNJE IN NARODNI DOHODEK

Število rodnih dreves, pomnoženo s povprečnim pridelkom, da proizvodnjo. Ta se je gibala v razdobju 1949 - 1953 takole:

Pridelek sadja po vrstah in letih (q)

	Struktura	1949-1953	1953	1952	1951	1950	1949
SKUPAJ	100	665 853	424 274	724 269	563 936	574 851	1041 934
Jabolka	49,0	422 649	208 499	506 794	302 867	347 235	747 848
Hruške	14,0	82 897	59 510	74 125	89 181	91 999	99 670
Kutine	0,1	546	393	715	574	581	465
Češplje	20,4	67 476	86 447	47 696	82 080	36 195	84 964
Češnje	10,7	54 396	45 389	55 919	55 874	50 295	64 504
Višnje	0,4	1 514	1 300	2 148	1 531	1 300	1 293
Marelice	0,6	2 561	3 568	2 584	1 561	3 168	1 924
Breskve	3,2	13 586	12 050	14 398	10 163	13 498	17 823
Orehi	4,1	17 430	4 253	17 646	17 800	26 548	20 905
Mandlji	0,0	27	30	21	4	41	40
Smokve	0,6	2 548	2 566	2 005	1 785	3 981	2 402
Oljke	0,0	153	61	102	496	10	96
Kakiji	0,0	135	208	116	80	..	..

Ako vzamemo, da je povprečna proizvodnja 5 let enaka 100, je indeks proizvodnje:

1949	156,5	1952	108,8
1950	86,3	1953	63,7
1951	84,7		

Ta indeks bi lahko imenovali volumen proizvodnje. V prednji obliki je čisto kvantitativen. Ker pa so razlike v vrednosti med posameznimi vrstami sadja lahko znatne, bi bil boljši volumen proizvodnje, ki bi se sestavil po stalnih cenah. (Te bi morale ustrezati povprečku daljše serije, ki bi predočeval bolj zanesljivo medsebojno strukturo cen, kot pa jo predočujejo cene enega leta). Težava je v tem, da je take povprečne cene težko postaviti, saj je treba upoštevati, da je vrednost za eno in isto vrsto sadja zelo različna glede na to, za kakšen namen se sadje porabi: ali gre za sveži konzum ali se predela v sadjevec ali v žganje itd.

. Za to bi morali poznati točneje tudi potrošnjo za posamezne namene.

. Iz bruto proizvodnje izračunamo narodni dohodek, pri katerem je treba odbiti od vrednosti proizvodnje predvsem "reprodukcijo", t. j. sredstva proizvodnje, ki so jih prispevale druge panoge, kakor zaščitna sredstva, gnojila itd. Pri celotnem narodnem dohodku sadjarstva pa moramo razlikovati še, koliko odpade na predelavo in koliko na sadje.

Mnogo postavk tega izračuna ni dovolj razčiščenih, da bi mogli biti podatki zares zanesljive ocene bruto proizvodnje in narodnega dohodka. Za približno orientacijo pa lahko služijo ocene, ki jih je napravil finančni oddelek zavoda za statistiko in evidenco na podlagi izračunov okrajnih uradov za statistiko in evidenco. Po tej oceni je znašal l. 1951 narodni dohodek sadjarstva s predelavo vred 1,32 milijarde din, leta 1952 pa 0,89 milijarde. Od tega zneska je odpadlo v letu 1952 10,8 % na predelavo.

Te ocene, kakor so pač glede na omenjene pomanjkljivosti le približne, so vendar le realne, ker je pri tem upoštevano tako sadje, ki se proda kot konzumno, kot sadje, ki se predela v žganje, sadjevec itd. po ustreznih cenah za te predmete in s potrebnimi koeficienti izkoriščanja.

Za leto 1953, ko je bila proizvodnja le 2/3 petletnega povprečka, a so cene razmeroma višje kot prejšnje leto, bi mogli računati s približno 650,000.000 din narodnega dohodka iz sadjarstva. To številko bo točnejši izračun morda nekoliko korigiral.

Dasi je ta kalkulacija precej groba vendar le nudi približno sliko narodnega dohodka iz sadjarstva. To nam je potrebno pri presoji današnjih aktualnih problemov sadjarstva, o čemer bomo govorili v naslednjem poglavju.

POTROŠNJA SADJA

Pridelek sadja se porabi, kot rečeno, za mnogovrstne namene: za neposredno potrošnjo pri pridelovalcih in drugih potrošnikih, za predelavo v sadjevec, žganje, suho sadje, pekmez itd. Majhen del proizvodnje se tudi izvaža.

P r e d e l a v a s a d j a

Predelava sadja v sadjevec, v sadno žganje, suho sadje in pekmez kaže tabela:

Predelava sadja v letih 1949 - 1953

	Sadjevec	Slivov- ka	Žganje iz drugega sadja	Suho sadje q		Pekmez q	
				iz sliv	iz drug. sadja	iz sliv	iz drug. sadja
	hl			q			
Petletno povpr.	114 819			1 506	4 431	758	376
1949	234 683		4 997	1 577	6 585	655	377
1950	111 477		5 859	1 340	5 202	322	368
1951	68 703	3 037	6 642	1 994	4 766	1 797	629
1952	109 049	958	2 681	1 070	3 493	318	289
1953	50 181	3 469	2 066	1 550	2 111	697	216

S a d j e v e c. Najvažnejša predelava, na katero odpade največ "surovin", je seveda sadjevec. Povprečna letna proizvodnja bi bila po naši statistiki 115.000 hl. Največja je bila leta 1949 z 235.000 hl, kar je nad polovico takratne proizvodnje vina.

Proizvodnja leta 1953 je znašala le 50.000 hl, t.j. 44 % petletnega povprečka.

Ž g a n j e. Ocene za žganje se gibljejo med 10.000 hl leta 1951 in 3.640 hl leta 1952. Letošnja ocena je 5.526 hl. Od tega odpade 64 % (2/3) na slive, a leta 1951 (pri najvišji proizvodnji) je odpadlo le 31 % na slive in ostalo drugo sadje.

Pridelek s u h e g a sadja iz sliv je povprečno 1.506 q, iz drugega sadja pa 4.431 q. Te ocene so mnogo bolj stabilne kot ocene žganja. Letošnji pridelek je za malenkost nad povprečkom sliv in za polovico manjši pri drugem sadju.

Proizvodnja pekmeza samo iz domače predelave je povprečno 758 q iz sliv in 376 q iz drugega sadja. Letos je pri obeh vrstah nekoliko manjša.

Neznatna je predelava južnega sadja, saj je bilo vsega nasušeno le 4.266 kg smokev in izdelano 973 l olja. Za predelavo lja se je porabil ves pridelek oljk s 16 % izkoristkom, medtem ko se je pridelek smokev v glavnem potrošil v svežem stanju.

Važnejša je za nas ugotovitev, koliko od pridelka sadja se je predelalo v mošt in žganje. Končne proizvode bomo preračunali nazaj v surovino tako, da računamo iz 100 kg jabolk in hrušk 60 l sadjevca ali 5 litrov žganja oz. 15 kg suhega sadja. Kalkulacijo bomo izvedli samo za jabolka in hruške.

Za 50.000 hl sadjevca bi rabili 84.000 q jabolk in hrušk, kar je od skupne proizvodnje teh dveh vrst 31,4 %; za leto 1949 smo dobili 46 %, za leto 1951 pa 29 %.

Za 2.666 hl žganja in sadjevca bi rabili 41.500 q, kar je 15,4 %. Za 2.111 q suhega sadja pa bi rabili 14.000 svežega sadja, kar je 5,2 %.

Ako ne upoštevamo še malenkosti pekmeza, bi ostalo za konzum in izvoz 48 % proizvodnje, t.j. 128.000 q ali 18,4 kg na 1 nekmečkega prebivalca, računajoč 700.000 prebivalcev brez lastnega sadja.

O d k u p

Koliko pridelka so proizvajalci prodali v svežem stanju, ni mogoče ugotoviti. Odkup preko odkupnih podjetij gotovo ne zajema vse tržne mreže, ker se mnogo potrošnikov oskrbuje neposredno pri proizvajalcih, mnogo sadja pa se prinaša tudi na trg. Za leto 1953 imamo podatke samo za 11 večjih odkupnih podjetij. Za leto 1952 pa imamo obojne podatke, tako za istih 11 odkupnih podjetij kot za vso trgovsko mrežo, kar omogoča primerjavo med "vso odkupno mrežo" in 11 večjimi podjetji.

Odstotek odkupa je v nekaterih letih sorazmerno zelo velik, tako da veča dvom v točnost podatkov proizvodnje.

Leta 1953 je 11 odkupnih podjetij odkupilo 31 % proizvodnje jabolk. Relativno največji pa je bil odkup češesnj (43 %). To je razumljivo, deloma ker naše zgodnje primorske češnje uspešno konkurirajo na inozemskem trgu in gre torej znaten odstotek proizvodnje za izvoz, deloma ker je proizvodnja koncentrirana v nekaterih okrajih in pride zato "lokalna potrošnja", to je odkup preko netrgovske mreže, v manjši meri v poštrev.

Odkup sadja in odstotek proizvodnje prikazuje tabela

	1953	1952	1951	1950/51	1949/50	1948/49	1947/48
v vagonih							
Jabolka	667,8	1 057,2	2 262,1	956,4	2 721,6	2 407,8	1 730,8
Hruške	97,1	79,4	247,8	159,5	204,7	45,1	...
Češplje	147,8	50,2	...	24,2	134,7	300,0	...
Češnje	195,4	200,7	252,9	273,7	356,3	255,3	...
Marelice	...	...	...	18,3	3,1	1,0	...
Breskve	...	...	...	73,1	124,3	19,2	...
Orehi	...	...	...	17,5	12,6	2,6	...
v odstotkih proizvodnje							
Jabolka	31,2	20,9	44,5	31,6	27,5	69,3	...
Hruške	16,3	10,7	...	17,9	22,3	4,5	...
Češplje	17,1	10,5	20,3	29,5	37,2	35,3	...
Marelice	...	...	...	117,0	9,8	5,2	...
Češnje	43,1	35,9	45,2	49,0	70,9	39,6	...
Breskve	...	...	...	71,9	92,1	10,8	...
Orehi	...	...	...	9,8	4,7	1,2	...

I z v o z

Izvoz sadja iz LR Slovenije je razviden iz tabele:

	1953		1952	
	količina v t	tisoči din	količina v t	tisoči din
SKUPAJ	2 439	91 008	1 755	78 126
Jabolka, namizna	80	2 383	129	1 882
" industrijska	64	486	-	-
Hruške	223	7 000	3	46
Slive	160	3 075	334	7 196
Ringlo	0	7	-	-
Češnje	1 397	50 065	673	21 384
Marelice	77	3 743	40	2 347
Breskve	245	10 797	314	18 797
Orehi	100	8 117	51	4 838
Smokve	6	287	6	292
Mandeljni	27	3 550	68	17 523
Kostanji	62	1 456	137	3 821
Kakiji	2	42	-	-
Jabolka in hruške	368	9 869	132	1 928
Drugo sadje	2 071	81 139	3 379	76 198

Kakor je iz tabele razvidno, je izvoz naše glavne vrste sadja, jabolk, tako rekoč likvidiran. Leta 1952 smo izvozili 13 vagonov, leta 1953 14,4 vagone, od tega 6,4 industrijskih jabolk. Druge vrste sadja niso bile nikoli tako pomembne kot jabolka. Po vojni je narastel pomen izvoza češenj, zaradi zgodnjih primorskih, ravno tako tudi izvoz breskev in marelic. Izvoz češenj je bil v tem letu rekorden, skoraj 140 vagonov, in prekaša vse prejšnje. Izvoz breskev in marelic je nekoliko manjši kot leta 1952, a večji kot leta 1951. Izvoz sliv je za polovico manjši od lanskega.

Cene, ki so se dosegle v izvozu leta 1953 in 1952 za posamezne vrste sadja, so razvidne iz pregleda:

Cene za izvoženo sadje leta 1953 in 1952 din za 1 kg

Vrsta sadja	1953	1952	Vrsta sadja	1953	1952
Jabolka, namizna	29,7	14,6	Breskve	44,0	59,9
Jabolka, industrj.	7,5	-	Orehi	81,7	95,0
Hruške	31,4	13,8	Smokve	50,7	45,1
Slive	19,2	21,5	Mandeljni	134,0	258,2
Ringloji	19,8	-	Kostanji	23,6	28,0
Češnje	35,9	31,8	Kakiji	26,6	-
Marelice	48,8	58,1			

Izvoz iz FLRJ

		Vagoni	Milijoni din
	J a b o l k a		
Ø	Ø 1946/1952	693	47,1
	1946	1 120	58,6
	1947	1 119	85,0
	1948	1 175	109,7
	1949	766	23,1
	1950	172	5,1
	1951	305	8,0
	1952	194	40,1
	V s e s a d j e		
	Ø 1946/1952	1 649	161,4
	1946	1 276	75,8
	1947	1 896	138,7
	1948	2 257	196,6
	1949	2 170	127,2
	1950	923	66,7
	1951	1 964	82,0
	1952	1 054	442,6

Predvojni izvoz jabolk iz Slovenije poznamo samo za dve leti, 1936 in 1937. Toda leto 1936 je bilo eno izmed najslabših, kakor je razvidno iz tabele o povprečnem pridelku na drevo, medtem ko je bilo leto 1937 normalno, v Jugoslaviji pa je bilo le tudi 2/3 povprečnega pridelka.

V letu 1936 smo izvozili v inozemstvo 342,2 vagona jabolk
v druge takratne banovine 119,0 " "

Leta 1937 smo izvozili v inozemstvo 536,3 vagonov
v druge banovine 785,2 vagona.

Povprečni izvoz iz Jugoslavije je znašal v letih 1928-1938 2 323 vagonov jabolk, leta 1936 975 vagonov, leta 1937 pa celo samo 868 vagonov. Leta 1938 smo izvozili spet 3 575 vagonov.

Zelo verjetno je, da se je gibal povprečni izvoz iz Slovenije med 1000 in 2000 vagoni.

Vrednost izvoženih jabolk iz Jugoslavije je znašala v povprečju let 1928-1938 54,4 milijone din. Drugega sadja smo izvozili iz Jugoslavije v letih 1928-1938 povprečno 3214 vagonov v vrednosti 66,9 milijonov din.

Da si ustvarimo približno sliko zunanje tržne situacije za sadje in posebej za jabolka, je dobro, ako ugotovimo, kolikšen je sploh

mednarodni promet jabolk.

V povprečju let 1935-1939 je znašal izvoz jabolk iz vseh držav 70.500 vagonov, pri čemur je bila udeležena Jugoslavija s 3,4 %.

Glavni izvozniki so bili takrat:

ZDA	30 %	vsega izvoza	
Kanada	20 %	"	"
Avstralija	12,5 %	"	"
Italija	7,4 %	"	"
Jugoslavija	3,4 %	"	"
Nova Zelandija	2,8 %	"	"
Francija	7,0 %	"	" (moštno sadje)
Švica	3,7 %	"	" " "

Leta 1948 je znašala svetovna trgovina jabolk komaj 52,5 % predvojnega, leta 1949 pa 80 %.

Glavni izvozniki v tem letu so bili:

Nizozemska	23,4 %	vsega izvoza	
Kanada	13,3 %	"	"
ZDA	7,2 %	"	"
Italija	22,0 %	"	"
Avstralija	7,0 %	"	"
Nova Zelandija	2,0 %	"	"
Švica	7,7 %	"	" (moštno sadje)

Glavni uvozniki pa so bili po % uvoza:

	1935-1939	1949
Anglija	43,0	18,0
Nemčija	20,0	42,0
Belgija	5,0	3,8
Češkoslovaška	4,2	4,0
Švica	4,3	8,3
Z D A	-	6,5
Brazzilijska	-	4,0

(Po ZDA Agricultural Statistics 1950, stran 180).

Glavni vzrok propada našega izvoza je seveda uničenje in okužba sadnega drevja v naših najboljših sadjarskih rajonih po ameriškem kaparju. Poleg tega pa je zunanjetrgovinska situacija v zadnjih letih v znamenju izredno velike konkurence.

SEKTORJI LASTNIŠTVA

Število dreves po sektorjih lastništva

Od vsega sadnega drevja je odpadlo leta 1953

na državni sektor	3,2 %
na združni sektor	4,5 %
na ohišnice	0,8 %
na privatni sektor	91,5 %.

Po podatkih za FLRJ je odpadlo leta 1952

na državni sektor	1,1 %
na zadružni sektor	5,0 %
na ohišnice	4,7 %
na privatni sektor	89,2 %

Za FLRJ podatkov za leto 1953 še nimamo. Tako v državi kot v LR Sloveniji odpade na privatni sektor 9/10 vsega drevja. Državni sektor je v zveznem merilu brezpomemben, za zadružni sektor, na katerega odpade 5 % in 4,7 % na ohišnice, pa se še ne da izreči končna sodba, ker so podatki za leto 1952. V LR Sloveniji sta oba sektorja močnejša kot v FLRJ (ker so podatki za zadružni sektor iz leta 1953).

Kako se razdeli sadno drevje po vrstah na vse tri sektorje, je razvidno iz osnovnega gradiva.

P r i d e l e k n a d r e v o

Pridelek na drevo ne kaže po sektorjih posebnih razlik, ako iz-
vzamemo n.pr. češnje leta 1953. Razlike navzgor in navzdol od repu-
bliškega povprečka so na splošno majhne. Poznavajoč metode naše sta-
tistike je tudi jasno, da ni mogoče smatrati te razlike kot realno
ugotovljene.

Državni in zadružni sektor bi nudila sicer lahko dobro podpo-
ro za ocenjevanje resničnega donosa na drevo, ako bi se zbirali po-
datki na podlagi njihovega knjigovodstva. Za sedaj pa je knjigovod-
stvo, zlasti zadružnega sektorja, preveč neurejeno, da bi se mog-
li oslanjati nanj. Potrebna pa bi bila tudi direktna kontrola knji-
govodskih vpisov. Podatki socialističnega sektorja se sicer dajo
enostavno raztegniti na vse sadje, ker je socialistični sektor delo-
mapremajhen in neenakomerno porazdeljen po republiki, deloma ker de-
la v zelo različnih pogojih v primeri s privatnim sektorjem. Poleg
tega je pomembna tudi starostna struktura dreves, ki je lahko raz-
lična. Vsekakor pa statistika te možnosti, da ugotavlja resnične do-
nose vsaj na socialističnem sektorju, v bodoče ne bi smela puščati
neizkoriščene.

Pregled donosov na drevo po sektorjih lastništva kaže za zadnja
tri leta tabela:

Donos sadja na rodno drevo po sektorjih lastništva
v LR Sloveniji

(kg)

	Leto	Pov- prečno	Državni	Zadruž.	Ohišnice	Privat ni
Jabolka	1953	8,1	9,9	7,8	9,1	8,1
	1952	19,4	28,9	37,1	33,0	17,4
	1951	12,4	11,8	7,5	9,8	13,0

	Leto	Pov - prečno	Državni	Zadruž- ni	Ohiš- nice	Privat- ni
Hruške	1953	9,7	9,5	10,6	10,0	9,6
	1952	11,7	15,2	19,0	18,4	11,2
	1951	15,0	16,9	16,3	14,6	14,9
Slive	1953	10,6	8,8	11,9	10,4	10,7
	1952	5,5	6,7	9,4	9,8	5,3
	1951	10,2	9,4	11,6	11,7	10,2
Češnje	1953	15,0	20,0	22,3	28,6	14,2
	1952	18,7	21,3	12,8	24,6	19,2
	1951	19,1	18,7	23,4	20,9	18,6
Marelice	1953	11,7	10,6	14,5	13,2	11,3
	1952	11,3	11,2	10,6	12,5	11,3
	1951	6,8	5,7	4,9	7,1	6,8
Breskve	1953	6,9	6,2	10,2	12,9	5,6
	1952	9,2	11,5	11,8	13,0	8,2
	1951	7,3	11,2	9,8	7,6	5,8
Orehi	1953	2,0	2,9	2,8	5,5	2,0
	1952	8,6	9,3	8,5	11,3	8,6
	1951	8,8	9,0	10,1	10,0	8,7
Kutine	1953	5,3	3,6	3,8	4,2	5,5
	1952	10,8	7,6	11,2	5,3	11,0
	1951	8,7	9,7	8,1	10,9	8,7
Oljke	1953	2,2	-	1,2	-	2,6
	1952	3,5	-	4,0	3,0	3,3
	1951	15,4	-	16,2	13,5	15,4
Smokve	1953	8,2	9,1	9,1	8,9	8,1
	1952	6,8	9,3	9,8	6,0	6,3
	1951	7,7	8,6	11,0	8,4	7,1

A K T U A L N A P R O B L E M A T I K A N A Š E G A S A D J A R S T V A

V sadjarstvu stojimo pred velikimi nalogami.

Govorili smo o majhnih donosih našega sadnega drevja. Tudi če bi se izkazalo, da so donosi večji, kot jih izkazuje naša statistika - k temu mnenju se mnogi nagibajo - ostane še vedno nesporno dejstvo, da so mnogo manjši, kot bi mogli biti ob racionalnem sadjarstvu, saj računajo v svetu, da je možno doseči ob stalni rodno - sti do 300 kg na drevo. Celo v naših razmerah so pred vojno nekateri

strokovnjaki cenili, da je neoskrbovana visokodebelna jablana 100 kg zdravih sadežev in 35 kg slabih, škrlupastih in črvivih. (Primerjaj ing. B. Pahor, Tehnične možnosti napredka kmetijstva in njihove ekonomske mere, Kmetijska anketa št. II, stran 18).

Delni vzrok slabega stanja v našem sadjarstvu je brez dvoma tradicionalno "nekomercialno" razmerje do sadjarstva. Tako razmerje se pojavlja tudi v nekaterih drugih panogah kmetijstva, najmanj v poljedelstvu v ožjem smislu. S tehničnega vidika gledano so vzroki nečiščenje in negnojenje sadovnjakov in premajhno zatiranje škodljivcev. Po osvoboditvi se je pridružil temu še ameriški kapar, katerega posledice so porazne, saj je treba posekati po ocenah strokovnjakov še 1,5 milijonov sadnih dreves, medtem ko so drugi v okuženih okoliših potrebni obnove. Da je bila borba proti kaparju do sedaj tako zelo brezuspešna, prapisujejo v znatni meri tudi neučinkovitosti sredstev, zaradi česar so mnogi sadjarji sploh izgubili zaupanje do njih, in pomanjkanju škropilnic ter sploh prevelikim izdatkom za zaščito.

Zanimivo je, kako presoja naše sadjarstvo ameriški strokovnjak Wilbur H. Thies, ki se je mudil leto dni v Jugoslaviji, proučujoč naše sadjarstvo. Iz njegovega zaključnega poročila na FAO posnemamo: "Donosi sadja na drevo ali ha so nepremirjajoče nizki. V veliki večini večini jemljejo sadjarji od prirode, kar jim sama od sebe nudi. Na splošno so sadovnjaki zelo stari, pregosto sajeni, vendar bi lahko s sodobnimi ukrepi dvignili pridelek sadja na dva - do trikratno količino.

Sistem obrezovanja je posledica tradicije in ne eksperimentalne tehnike. Uvedba rigolanja na sploh je bolj vprašanje propagande kot izkušenj. Rigolanje je potrebno samo na določenih tipih zemlje in pri določenem načinu vzgoje, medtem ko je drugod nepotrebno in predrago." Zato priporoča: ureditev obstoječih sadovnjakov, uvedbo rednega gnojenja, zatiranja škodljivcev in zmanjšanje števila sadnih sort za trgovinsko proizvodnjo, borbo proti eroziji, konturno zasanje nasadov, večjo razdaljo med vrstami, intenzivno borbo proti kaparju, črvivosti, škrlupu in zajcu. (Sadjarstvo, vinogradništvo, vrtnarstvo 1954, št. 2 stran 60).

Kako je naš izvoz jabolk popolnoma propadel, smo že videli.

Kakor so bila poročila glede kaparja prejšnja leta depresivna, se zdi vendarle, da je prišlo v preteklem letu do preokreta. Po poročilih naših okrajnih uradov za statistiko in evidenco je bila borba s kaparjem v tem letu uspešna. Zaščitno sredstvo (rumesan) se je izkazalo za zelo učinkovito. Nadaljnje prodiranje se je v glavnem zaježilo ali se vsaj v glavnem zaježiti da. Drevje, ki še ni popolnoma uničeno, se da pomladiti, obnoviti. In kakor je imela svoj čas peronospora, ki je uničila stare vinograde, dobre posledice, ker se je vinogradništvo z obnovo močno izboljšalo, tako se zdi, da utegne pomeniti tudi kapar prelomnico v našem sadjarstvu, začetek energične borbe ne samo proti kaparju in vsem drugim škodljivcem, temveč za racionalno gojenje sploh. Predvsem je razveseljiv pojav, da se je pričelo živahnejše gibanje na temu. V okviru splošnih kmetijskih zadrug je ustanovljenih že 530 sadjarskih odsekov, katerih naloga je, dvigniti naše sadjarstvo. V okviru njihovih akcij so leta 1953 (spomladi) poškopili in očistili 700 000 dreves. To je sicer glede

na celotno število sadnega drevja še vedno zelo malo, ali vendar je napredek proti prejšnji apatičnosti viden. Na deželi so se vršili preteklo zimo mnogi tečaji. V Mariboru pa je bil tečaj za vzgojo sadnih pomočnikov, kjer se je izvežbalo nad 200 pomočnikov in se predvideva, da se bo vzgojilo naslednje leto še 500 novih, tako da bo lahko imela vsaka zadruga svojega sadjarskega-pomočnika, ki bo pod nadzorstvom sadjarskega mojstra, ali sadnih strokovnjakov izvrševal posle tehničnega organa obnove.

K problematiki obnove, kakor jo obravnavajo pristojni strokovnjaki in ustanove, bi dodali še tele pripombe:

Največji del sadja se porabi za sadjevec. Količina bo najbrž še večja, kot jo ocenjuje statistika, kajti ako je pridelek večji, kot ga izkazuje statistika, še pri tem verjetno največji delež predeluje v sadjevec.

Mošt pa pri nas tako rekoč sploh ne prihaja v poštev kot tržno blago, temveč se porabi večinoma doma v gospodarstvu. Zanimivo je, da se temu vprašanju ne posveča v današnji problematiki sadjarstva nikakršna pozornost, čeprav je predelava sadja v sadjevec zelo pomembna.

G E O G R A F S K A A N A L I Z A

Vprašanje geografske razprostranjenosti sadjarstva kakor vsake druge kmetijske panoge, je z mnogih vidikov zanimivo. Sadjarstvo je produkt tako klimatskih in pedoloških kakor tudi kulturnih pogojev. Zato nas zanima: ali imamo kakšne izrazite sadjarske ali izrazito nesadjarske rajone ali pa je razprostranjenost sadjarstva enakomerna, splošna; kako so razdeljene posamezne vrste sadja po področjih; katera področja so naši glavni proizvodni centri za posamezne vrste sadja in kakšno je razmerje med posameznimi vrstami na istem področju. Vsa ta vprašanja so važna tako za republiški perspektivni plan kot za okrajne plane.

Pokazatelji, ki kažejo n.pr. intenzivnost sadjarstva na 100 prebivalcev, na 100 ha obdelovalne površine ali medsebojno strukturo dreves, se sveda ne spreminjajo tako hitro kot n.pr. vsakoletni donosi, toda zaradi spreminjanja administrativnih mej je spremljanje "teritorialnih premaknitev" od okraja do okraja zelo otežkočeno.

V naslednjem bomo navedli samo razprostranjenost sadja po okrajih, tako da prikažemo, koliko odstotkov vsake vrste sadnih dreves odpade od skupnega števila dreves na posamezne okraje. Glede nekaterih drugih pokazateljev, ki prikazujejo geografsko razprostranjenost, opozarjamo na prejšnje publikacije PO službe in na Kmetijstvo v luči statistike, čeprav so zaradi nastalih administrativnih sprememb in uničenega sadnega drevja po kaparju nastale po področjih nekatere premaknitve.

Delež okrajev pri posameznih vrstah sadnih dreves l.1953 prikazuje tabela na strani 27.

K tabeli bomo dali samo nekaj kratkih povzetkov. Leta 1953 je bil po številu sadnih dreves najmočnejši okraj Celje okolica s 13,7%

Okraj	Vse sad- je skupaj	Jablane	Hruške	Kutine	Češplje in slive	Češnje
LR SLOVENIJA	100	100	100	100	100	100
Celje mesto	0,7	0,8	0,6	1,2	0,4	0,4
Celje okol.	13,7	17,3	9,2	19,6	9,5	7,7
Črnomelj	1,8	1,3	1,3	0,8	4,2	0,7
Gorica	6,1	1,4	5,3	12,7	4,5	36,7
Kočevje	2,7	2,6	3,9	0,1	3,7	0,7
Kranj	4,6	4,7	7,4	0,9	3,4	4,0
Krško	4,8	3,9	4,2	8,3	6,7	4,7
Ljubljana m.	1,6	1,5	3,1	1,51	0,9	2,5
Ljubljana o.	7,7	8,0	11,2	1,6	5,9	6,1
Ljutomer	4,6	6,0	2,2	9,3	3,4	2,6
Maribor m.	2,1	2,0	1,9	5,1	1,5	2,1
Maribor o.	12,9	15,8	10,3	8,9	10,0	5,8
Murska Sobota	3,7	3,5	2,8	3,0	5,0	3,1
Novo mesto	4,5	3,8	4,1	5,7	7,0	3,2
Postojna	5,4	4,9	4,7	3,4	10,8	1,0
Ptuj	6,0	6,5	3,4	3,3	5,9	5,0
Radovljica	2,4	2,0	4,4	1,1	3,0	1,7
Sežana	3,1	1,9	2,2	10,1	5,4	7,4
Slov.Gradec	2,5	2,7	4,7	1,1	1,6	0,5
Šoštanj	3,7	4,5	4,0	1,1	2,2	1,5
Tolmin	3,6	3,0	6,3	1,0	3,9	0,9
Trbovlje	1,8	1,9	2,8	0,2	1,1	1,7

Okraj	Višnje	Mare- lice	Breskve	Orehi	Kaki	Smokve	Oljke	Mandelj- ni
LR SLOVENIJA	100	100	100	100	100	100	100	100
Celje mesto	0,8	1,0	1,4	0,2	-	-	-	-
Celje okol.	4,9	5,4	8,7	12,6	-	-	-	-
Črnomelj	0,2	0,4	2,8	2,4	-	-	-	-
Gorica	3,1	25,9	29,7	6,4	91,8	78,1	-	97,4
Kočevje	0,1	0,1	0,1	2,0	-	-	-	-
Kranj	0,4	1,5	0,3	5,4	-	-	-	-
Krško	4,2	6,4	9,8	7,5	-	-	-	-
Ljubljana m.	4,3	1,5	2,0	0,5	-	-	-	-
Ljubljana o.	1,6	2,7	1,9	8,7	-	-	-	-
Ljutomer	16,6	3,4	3,6	2,5	-	-	-	-
Maribor m.	5,9	14,6	7,3	1,3	-	-	-	-
Maribor o.	15,6	11,5	9,3	7,5	-	-	-	-
Murska Sobota	25,0	7,0	2,9	3,1	-	-	-	-
Novo mesto	0,5	1,6	5,0	7,2	-	-	-	-
Postojna	1,7	0,1	0,1	3,2	-	-	-	-
Ptuj	8,7	6,9	8,5	6,4	-	-	-	-
Radovljica	1,0	5,0	0,2	2,3	-	-	-	-
Sežana	3,0	1,7	3,0	2,7	8,2	21,9	100	2,6
Slov.Gradec	0,3	0,3	0,3	2,3	-	-	-	-
Šoštanj	1,1	0,6	2,0	2,7	-	-	-	-
Tolmin	0,5	0,3	0,2	10,2	-	-	-	-
Trbovlje	0,5	2,1	0,9	2,9	-	-	-	-

oziroma z mestom vred s 14,4 %. Prejšnje leto je bil na prvem mestu okraj Maribor okolica s 17 % oziroma z mestom vred z 19 %. Sedaj je na drugem mestu z 12,8 oziroma z mestom vred s 15 %, s čimer bi prišel še vedno na prvo mesto. Sprememba proti lani je nastopila zaradi množičnega uničenja jadrskih dreves po kaparju v najboljšem sadnem okolju. Navedena okraja imata skupaj z mesti še vedno 29,4 % vsega sadnega drevja.

Tema dvema okrajema sledi kot najmočnejši okraj Ljubljana okolica s 7,7 % oziroma z mestom vred 9,3, nato Ptuj s 6 % in Gorica s 5,6 %.

Med okraji, ki imajo najmanj sadnega drevja sta Trbovlje in Črnomelj z po 1,8 % in Kočevje z 2,7 %.

Najbolj razširjena vrsta med sadjem je, kot vemo, jablana. Te so sicer dokaj razširjene po vseh okrajih, vendar se opaža največja koncentracija po vzhodnih štajerskih okrajih. To je tudi posebno dobro razvidno iz kartograma na strani XXVIII publikacije Kmetijska statistika št. 15 (PO 8) iz l. 1949, ki jo je izdal Zavod za statistiko in evidenco LR Slovenije, ali iz publikacije Zveznega zavoda za statistiko in evidenco (Vočarstvo i vinogradarstvo l. 1951).

Na sedem vzhodnih okrajev (Šoštanj, Celje, Slovenj Gradec, Maribor, Ptuj, Ljutomer, Murska Sobota in mesti Celje in Maribor) odpade skoraj 60% vseh jablan.

Ta ozemlja niso samo kvantitativno najmočnejša glede jablan, temveč so bila tudi kvalitativno najboljša, preden je začel svoje uničevalno delo ameriški kapar.

Pri hruškah izstopajo nekoliko bolj kot pri jablanah nekateri zahodni okraji, kakor Ljubljana, Gorica, Tolmin, Kranj. Na zgoraj navedenih 7 vzhodnih okrajev pa odpade še vedno 39,1 %.

Posebno koncentracijo kažejo češnje, od katerih odpade na sam okraj Gorica 36,7 %, na Sežano 7,4 %, tako da imata ta dva primorska okraja, ki se odlikujeta tudi po zgodnosti in kvaliteti češenj, skupaj 44,1 % vseh dreves. Velik odstotek imata še Celje (z mestom vred 8,1 %) in Ljubljana (z mestom vred 8,6 %).

Močno koncentracijo kažejo tudi breskve v okraju Gorica s skoraj 30 %, v Mariboru okolici in mestu s 16,6 %, njima sledita Celje z mestom z 10,1 % in Krško z 9,8 %.

Podobna je koncentracija pri marelicah. Od teh ima Gorica 25,6 %, Maribor okolica in mesto pa 26,1 %. Z njima je pred Celjem in Krškim Murska Sobota s 7 %.

Od kutin, ki jih je sicer vsega le 9,000, odpade nad 1/5 na Celje z mestom. Njemu sledi Maribor z mestom (14 %), Gorica (12,7), Sežana (9,1 %) in Ljutomer (9,3 %). Na teh 5 okrajev odpade nad 2/3 vseh dreves. Kakor je razvidno, so koncentracijske točke tukaj zelo različne nameščene.

Manj značilna je koncentracija po okrajih in drugih vrstah. Pri slivah, na katere odpade 17 % vseh dreves, so najmočnejši okraji Maribor z mestom (11,5 %), Postojna (10,8 %) in Celje z mestom (9,9%).

Orehi pa kažejo največjo zgoščenost v okrajih Celje z 12,6 % (z mestom 12,8 %), Tolmin (10,2 %), Ljubljana okolica (8,7, % oz. mestom 9,2 %, Maribor z mestom (8,8 %), Novo mesto (7,2 %).

Južno sadje, katerega je seveda zelo malo, je omejeno na dva okraja, Gorico in Sežano. Glavni del odpade na Gorico razen pri oljkah, ki so vse v sežanskem okraju.

D o n o s i n a d r e v o

Nasproti stalnejšim podatkom strukture pa so mnogo bolj variabilni in zato iz leta v leto mnogo bolj zanimivi donosi na drevo. Primerjava s prejšnjimi leti je v toliko težavna, ker so se meje spreminjale. Popolna primerjava je možna le za leti 1953 in 1952. Čeprav je bila letina 1953 za sadje izredno slaba, so razlike med okraji še vedno precejšnje.

J a b l a n e. Pri jablanah imamo na primer razliko med najvišjim donosom in najnižjim donosom na drevo v razmaku med 17,2 kg do 1 kg.

Najvišje donose izkazuje Gorica (17,2 kg), za tem Črnomelj (17,1 kg), sledi Ljubljana mesto s 16,6 kg in Krško s 16,8 kg.

Najnižje donose na drevo ima Celje okolica (1 kg), za tem Šoštanj (1,3 kg), Postojna (2,6 kg), Murska Sobota (3,1 kg), Maribor mesto (3,8 kg) in Maribor okolica (3,3 kg). Standardna deviacija med okraji znaša leta 1953 5,28 kg, variacijski koeficient pa 63,6; leta 1952 pa je standardna deviacija 15,3 kg, variacijski koeficient pa 97.

H r u š k e. Pri hruškah kaže najvišje donose Ljutomer z 20,2 kg, Maribor mesto s 15,4 kg, Ljubljana okolica 15,3 kg na drevo.

Najnižje donose pa imajo Celje mesto (0,0), Postojna (2,7) in Novo mesto (5,8). Standardna deviacija je za leto 1953 4,37 kg, za leto 1952 pa 8,29.

S l i v e. Po velikosti donosa so na prvem mestu okraj Krško z 20,2, Črnomelj s 15 in Gorica s 14,5 kg. Na koncu pa so: Celje okolica z 2,6, Postojna s 3,5, Kočevje s 6,2 kg in Šoštanj s 6,6 kg. Standardna deviacija znaša 4,3 kg, variacijski koeficient 41. Leta 1952 pa je bila standardna deviacija 5,75 kg, variacijski koeficient pa 107,4.

Č e š n j e. Tukaj je na prvem mestu okraj Ljubljana okolica s 26,6 kg, ki mu sledi Ljubljana mesto z 22,6 kg, Gorica z 18,6 kg in Ptuj z 18,2 kg. V negativnem oziru pa se "odlikujejo" Celje mesto z 0 kg, Postojna z 1,8 kg, Kočevje z 2,2 kg, Radovljica s 3,5 kg. Standardna deviacija je tukaj zelo visoka in znaša leta 1953 9,7 kg, leta 1952 10,5 kg. Variacijski koeficient je za leto 1953 89,6, za leto 1952 pa 46,7.

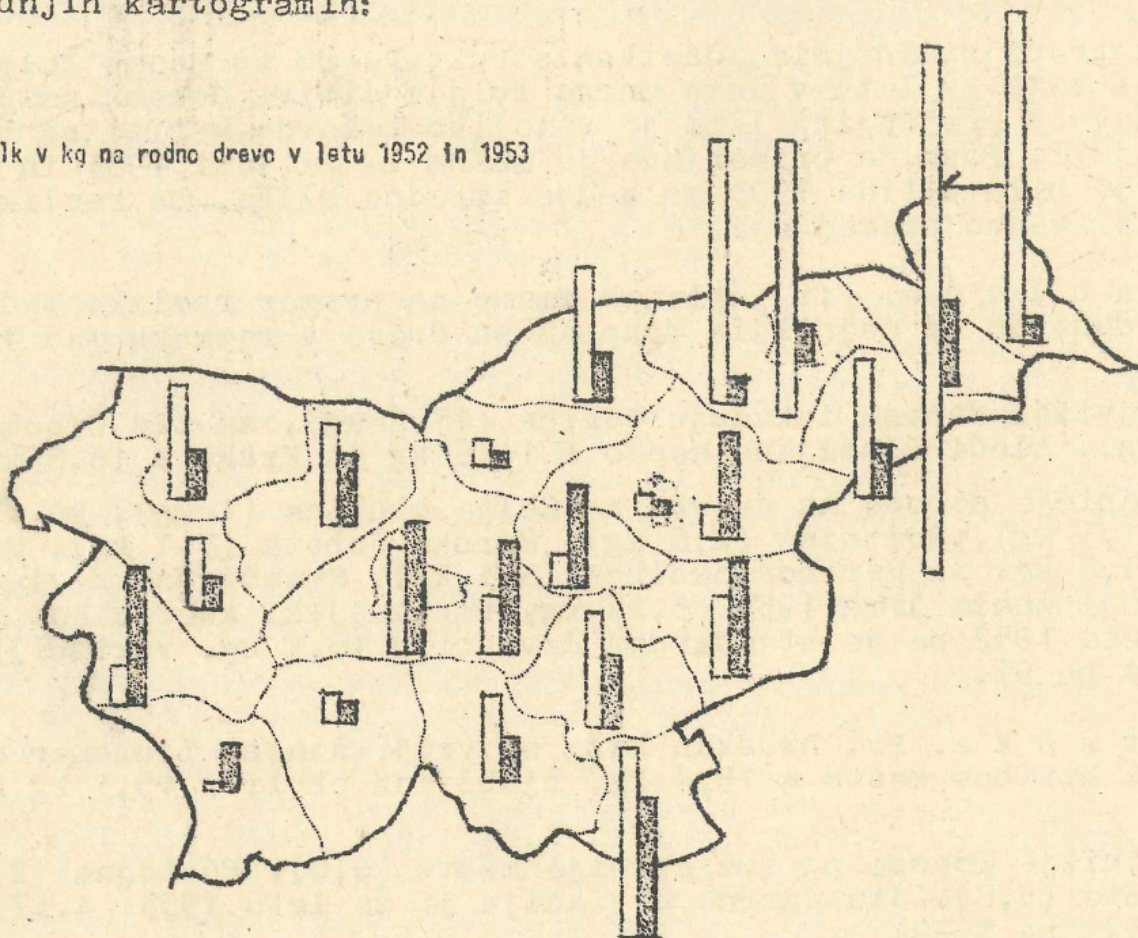
Pri b r e s k v a h je razpon med največjim in najmanjšim donosom med 11,9 kg v Gorici in 0,0 kg v Postojni, Šoštanju in Tolminu ter 0,2 kg v Slovenjem Gradcu.

Pri m a r e l i c a h gre razpon med 24,1 kg v Murski Soboti do 0 kg v Celju, Slovenj Gradcu, Šoštanju in Postojni in 3,1 kg v Mariboru mestu.

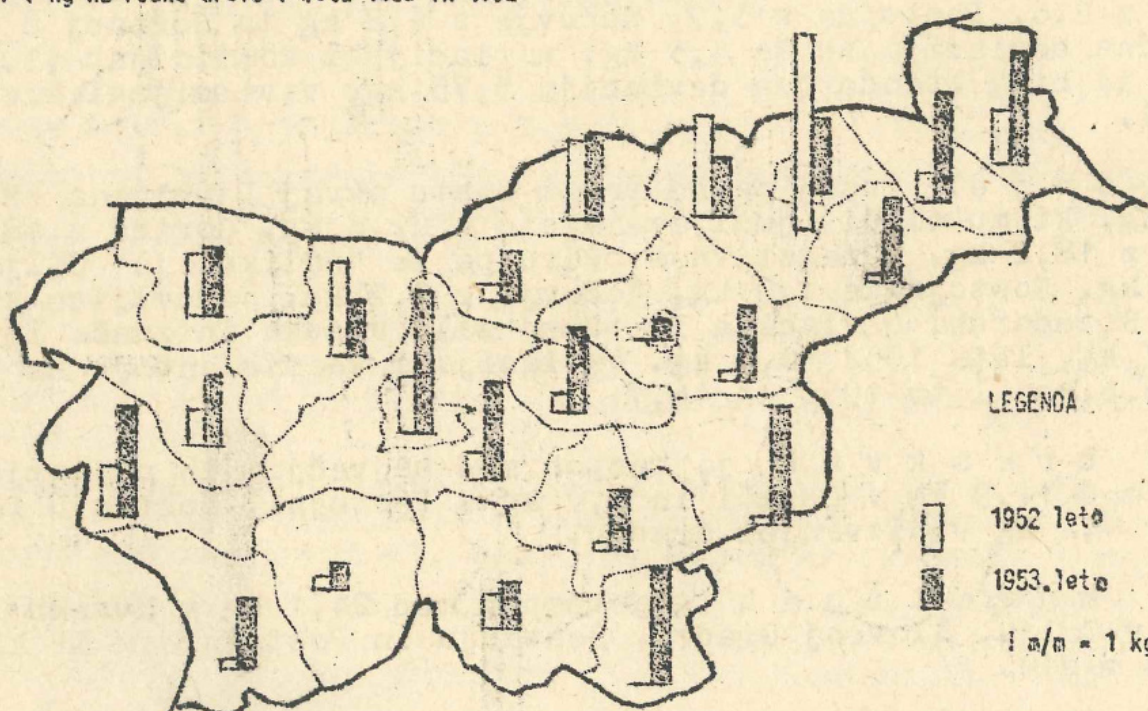
Orehi so dali največji pridelek v Ljutomeru, 8,9 kg na drevo, najnižjega pa v Celju okolici in Šoštanju, 0,0 kg in v Trbovljah 0,1 kg.

Donosi važnejših sadnih vrst so prikazani za leti 1953 in 1952 v naslednjih kartogramih:

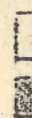
Donos jabolk v kg na rodno drevo v letu 1952 in 1953

Donos sliv v kg na rodno drevo v letu 1953 in 1952

LEGENDA

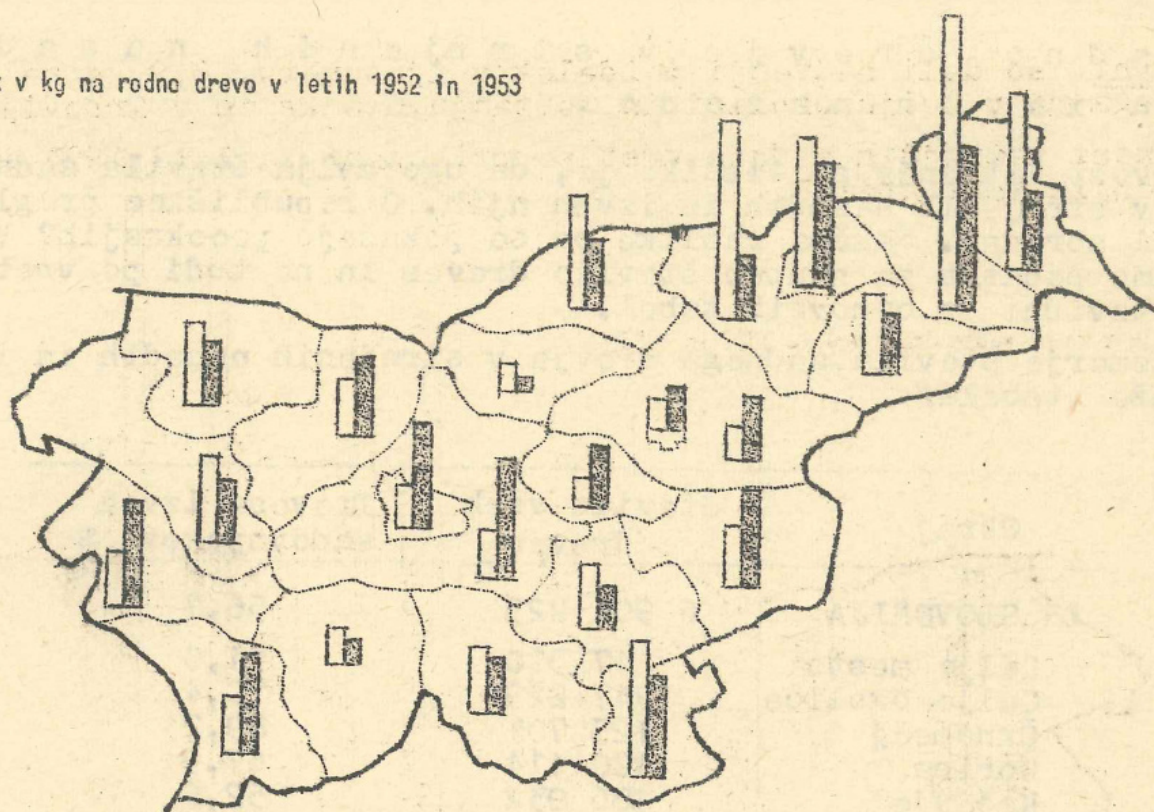

1952 leto

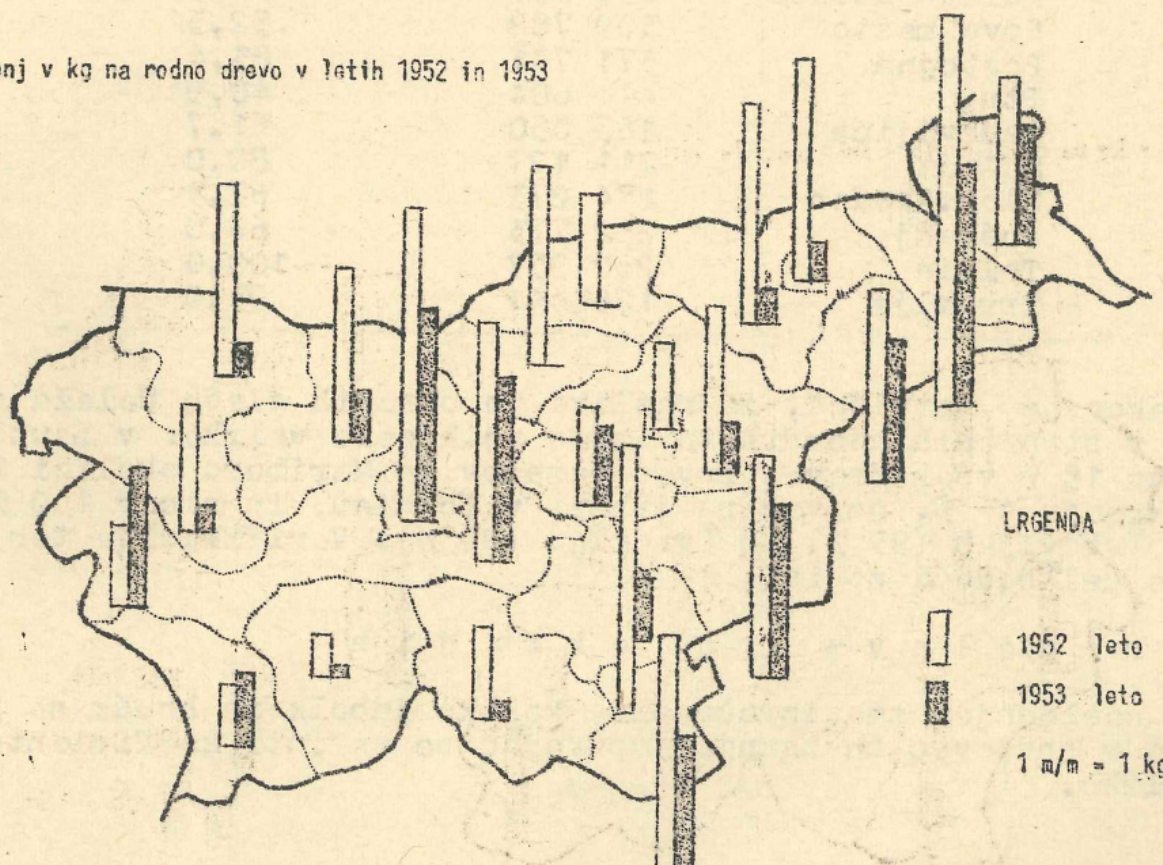
1953. leto

1 m/m = 1 kg

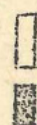
Donos hrušk v kg na rodno drevo v letih 1952 in 1953

Donos češenj v kg na rodno drevo v letih 1952 in 1953

LEGENDA

1952 leto

1953 leto

1 m/m = 1 kg

S a d n o d r e v j e v s t r n j e n i h n a s a d i h i i n i z v e n n a s a d o v

Novost letošnje statistike je, da ugotavlja števila sadnega drevja v strnjjenih nasadih in izven njih. O republiškem pregledu smo govorili spredaj. Kakšne razlike pa se pokažejo po okrajih? Vzeli bomo samo podatke za skupno število dreves in ne tudi po vrstah, ki pa so razvidni iz osnovnih tabel.

Razmerje števila sadnega drevja v strnjjenih nasadih in izven njih kaže tabela:

Okraj	Število vseh dreves	Drevesa izven sadovnjakov %
LR SLOVENIJA	6 904 225	56,7
Celje mesto	47 520	51,0
Celje okolica	947 229	72,4
Črnomelj	125 701	89,2
Gorica	420 114	67,9
Kočevje	186 032	52,6
Kranj	319 565	43,5
Krško	331 010	71,1
Ljubljana m.	112 892	16,8
Ljubljana o.	530 537	61,1
Ljutomer	318 561	15,1
Maribor m.	147 860	47,2
Maribor o.	887 363	19,3
Murska Sobota	254 093	39,0
Novo mesto	309 782	52,5
Postojna	371 741	83,4
Ptuj	411 604	40,9
Radovljica	165 050	61,7
Sežana	211 127	88,0
Slov. Gradec	174 273	67,3
Šoštanj	252 773	66,0
Tolmin	250 957	100,0
Trbovlje	126 441	93,0

Kakor je razvidno, so razlike po okrajih glede deleža dreves, ki so v strnjjenih nasadih in izven njih zelo velike: v Ljutomeru je samo 15 % vseh dreves izven nasadov, v Mariboru okolici 19,3 % in v Kranju 43 %, največ pa jih je v Tolminu, in sicer 100 %, za tem v Trbovljah (93 %) in Črnomlju (89 %). Verifikacije teh števil nam bo dal bodoči popis.

P r e d e l a v a p o o k r a j i h

V naslednjem smo izračunali, koliko jabolk in hrušk se je predelalo v sadjevec in žganje, opirajoč se na iste koeficiente kot za republiko.

Rezultate kaže tabela: Predelava jabolk in hrušk
v sadjevec in žganje 1.1952 in 1953 v % od proizvodnje

Okraj	Sadjevec		Sadno žganje	
	1952	1953	1952	1953
LR SLOVENIJA	31,9	31,2	9,3	15,4
Celje mesto	58,2	-	31,8	-
Celje okol.	75,4	43,9	10,8	3,2
Črnomelj	6,7	20,4	10,3	18,4
Gorica	-	0,9	11,0	12,8
Kočevje	11,1	9,4	42,1	24,8
Kranj	25,5	10,2	20,4	24,7
Krško	49,0	39,2	31,9	17,5
Ljubljana m.	-	2,7	12,4	10,2
Ljubljana o.	9,9	15,5	22,7	29,6
Ljutomer	25,6	48,7	3,7	8,1
Maribor mesto	33,7	67,5	0,5	-
Maribor o.	39,8	48,3	3,1	15,0
Murska Sobota	14,2	21,0	21,4	18,8
Novo mesto	30,0	48,2	33,8	21,6
Postojna	16,8	10,6	18,1	8,1
Ptuj	23,2	32,9	6,2	8,1
Radovljica	15,4	10,2	29,3	21,8
Sežana	4,8	0,6	14,1	25,4
Slovenj Gradec	48,6	61,0	5,5	10,1
Šoštanj	48,9	41,0	17,9	41,5
Tolmin	38,4	1,4	18,7	3,8
Trbovlje	62,9	45,4	18,8	4,6

V republiškem povprečku je bil v letih 1952 in 1953 predelan v sadjevec isti odstotek jabolk in hrušk. Razlike pa so zelo velike med okraji, kakor tudi med enim in istim okrajem v obeh letih. Tako je bilo 1. 1953 v Celju okolici predelanega $\frac{3}{4}$ vsega pridelka jabolk in hrušk v sadjevec, nasprotno pa nič v Gorici in Ljubljani mestu, 4,8 % v Sežani, 6,7 % v Črnomlju.

Leta 1953 je dosegla predelava največji odstotek v Mariboru mestu s 47,5 %, nadalje v Slovenjem Gradcu z 41 %, v Ljutomeru z 48,7 %. Nobene predelave v sadjevec ne izkazuje to leto Celje mesto (prejšnje leto 58,2 %). Majhna je predelava v Sežani (0,6 %), Gorici (0,9 %) in Tolminu (1,4 %).

V žganje se je predelalo v republiškem povprečku leta 1952 9,3 %, leta 1953 pa 15,4 % proizvodnje jabolk in hrušk. Večji odstotek predelave v žganje leta 1953 kljub manjši proizvodnji kaže na slabo kvaliteto pridelka, kar tudi potrjujejo poročila okrajnih uradov.

Predelava v žganje se giblje po okrajih sicer v manjših mejah kakor predelava v sadjevec, vendar so razlike po okrajih še vedno precejšnje. Leta 1952 se je prekuhalo v žganje relativno najmanj v Mariboru mestu (0,5 %), nato v Mariboru okolici (3,1 %), Ljutomeru (3,7 %) in Slovenj Gradcu (5,5 %), največ pa v Kočevju (42,1 %).

Novem mestu (33,8 %) in Krškem (31,9 %). Leta 1953 pa ne izkazuje nobene predelave Celje mesto in Maribor mesto, zatem najnižjo Celje okolica (3,2 %) in Tolmin (3,8 %). Največji odstotek predelave pa ima to leto Šoštanj (41,5 %), zatem Ljubljana okolica (29,6 %), Sežana (25,4 %), Kočevje in Kranj 24,8 % in 24,7 %. Tudi tukaj ni posebne skladnosti med enim in drugim letom.

Brez terenske prevere ne moremo tem podatkom pripisati posebne verjetnosti. Za dvig sadjarstva pa bi bilo njihovo poznavanje vse-
kakor važno.

JABLANE

Okraj	Števílo dreves						Prídelek		
	skupaj			v sadovnjaku		drugod		ves-q	na rodno drevo ha
	vseh	rodnih	%	vseh	rodnih	vseh	rodnih		
LR SLOVENIJA	3 836 579	2 565 004	66,7	1 929 568	1 377 638	1 906 911	1 187 366	208 499	8,1
Celje mesto	31 281	16 120	51,5	20 625	9 763	10 656	6 357	169	1,0
Celje okolica	663 061	374 832	56,5	210 875	126 914	452 186	247 918	48 094	12,8
Črnomelj	48 615	35 477	73,1	9 148	6 809	39 467	28 668	6 084	17,1
Gorica	55 412	43 869	79,3	3 480	2 990	51 932	40 879	7 388	17,2
Kočevje	99 176	70 578	71,0	46 558	32 495	52 618	38 083	3 811	5,4
Kranj	181 834	94 308	51,8	112 955	58 477	68 879	35 831	8 294	8,8
Krško	149 577	103 996	69,5	48 357	33 779	101 220	70 217	15 404	14,8
Ljubljana mesto	58 100	39 570	68,0	52 210	35 670	5 890	3 900	6 568	16,6
Ljubljana okolica	307 049	201 550	65,5	105 013	68 965	202 036	132 585	28 291	14,0
Ljutomer	228 435	159 658	70,0	203 686	142 643	24 749	17 015	17 531	11,0
Maribor mesto	78 000	56 100	72,0	62 500	45 250	15 500	10 850	2 105	3,8
Maribor okolica	605 419	475 897	78,6	514 128	408 954	91 291	66 943	15 849	3,3
Murska Sobota	135 586	93 766	69,0	87 507	63 476	48 079	30 290	2 879	3,1
Novo mesto	144 593	103 168	71,2	80 765	59 209	63 828	43 959	9 545	9,3
Postojna	189 055	94 296	49,9	34 380	19 719	154 675	74 577	2 493	2,6
Ptuj	250 605	222 203	88,8	174 760	156 920	75 845	65 283	14 198	6,4
Radovljica	77 178	37 015	48,0	33 642	16 775	43 536	20 240	2 186	5,9
Sežana	72 797	49 258	67,5	8 367	5 367	64 430	43 891	3 222	6,5
Slovenj Gradec	103 516	72 371	70,0	42 232	30 161	61 284	42 210	4 293	5,9
Šoštanj	171 965	104 565	60,8	70 510	46 581	101 455	57 984	1 379	1,3
Tolmin	114 376	70 816	62,0	509	494	113 867	70 322	3 006	4,2
Trbovlje	70 949	45 591	64,2	7 461	6 227	63 488	39 364	5 710	12,5

HRUŠKE

LR SLOVENIJA	887 228	615 852	69,5	330 965	229 111	556 263	386 741	59 510	9,7
Celje mesto	5 143	3 563	69,3	866	570	4 277	2 993	232	6,5
Celje okolica	81 402	50 967	62,6	17 644	11 123	63 758	39 844	4 303	8,4
Črnomelj	11 446	9 187	80,2	2 744	2 148	8 702	7 039	1 197	13,0
Gorica	47 080	39 664	84,5	938	764	46 142	38 900	5 305	13,4
Kočevje	34 277	25 091	73,1	18 058	13 554	16 249	11 537	1 764	7,0
Kranj	65 892	36 763	55,8	34 746	19 341	31 146	17 422	3 611	9,8
Krško	37 157	26 062	70,2	9 310	6 331	27 847	19 731	3 325	12,8
Ljubljana mesto	27 200	18 480	68,0	24 820	16 760	2 380	1 720	2 439	13,2
Ljubljana okol.	99 487	67 666	68,0	36 391	24 189	63 096	43 477	10 347	15,3
Ljutomer	19 468	13 312	68,2	16 668	11 249	2 800	2 063	2 690	20,2
Maribor mesto	16 900	15 000	88,7	4 950	4 400	11 950	10 600	2 305	15,4
Maribor okolica	91 621	67 328	73,5	63 021	45 022	28 600	22 306	4 902	7,3
Murska Sobota	25 216	19 125	75,8	15 819	12 121	9 397	7 004	2 012	10,5
Novo mesto	36 071	26 860	74,5	18 683	14 511	17 388	12 349	1 547	5,8
Postojna	41 445	26 130	63,0	13 126	8 979	28 319	17 151	704	2,7
Ptuj	30 473	26 110	85,6	18 025	15 030	12 448	11 080	2 113	8,1
Radovljica	39 171	23 766	60,7	17 495	11 125	21 676	12 641	1 948	8,2
Sežana	19 224	15 716	81,7	225	210	18 999	15 506	2 148	13,7
Slovenj Gradec	41 557	28 901	69,5	8 215	5 894	33 342	23 007	2 265	7,8
Šoštanj	35 946	21 742	60,5	8 394	5 183	27 552	16 559	350	1,6
Tolmin	56 185	38 038	67,5	20	15	56 165	38 023	2 732	7,2
Trbovlje	24 867	16 381	65,9	807	592	24 060	15 789	1 271	7,8

KUTINE

Okraj	Število dreves							Pridelok	
	skupaj			v sadovnjaku		drugod		ves q	na rodno drevo ha
	vseh	rodnih	%	vseh	rodnih	vseh	rodnih		
LR SLOVENIJA	9 084	7 354	81,0	2 040	1 592	7 044	5 762	393	5,3
Celje mesto	114	84	75,6	-	-	111	84	-	-
Celje okolica	1 782	1 270	71,4	165	91	1 617	1 179	108	8,4
Črnomelj	74	61	82,5	24	19	50	42	2	3,3
Gorica	1 155	918	79,5	-	-	1 155	918	51	5,6
Kočevje	10	5	50,0	10	5	-	-	1	10,0
Kranj	81	75	92,6	75	70	6	5	7	9,2
Krško	754	609	80,8	188	166	566	443	52	8,6
Ljubljana mesto	140	88	62,8	140	88	-	-	7	8,0
Ljubljana okol.	146	128	87,6	59	49	87	79	9	7,0
Ljutomer	835	639	76,5	566	424	269	215	16	2,5
Maribor mesto	460	440	95,6	-	-	460	440	23	5,2
Maribor okolica	810	749	92,5	366	332	444	417	27	3,6
Murska Sobota	273	220	80,5	191	158	82	62	6	2,8
Novo mesto	516	462	89,5	139	128	377	334	14	3,1
Postojna	308	209	67,0	50	16	258	193	1	0,5
Ptuj	304	253	83,2	27	19	277	234	10	4,0
Radovljica	100	68	68,0	30	17	70	51	3	4,4
Sežana	917	827	90,2	-	-	917	827	53	6,4
Slovenj Gradec	101	83	82,1	-	-	101	83	-	-
Šoštanj	100	89	89,0	-	-	100	89	1	1,0
Tolmin	93	63	67,7	-	-	93	63	1	1,6
Trbovlje	14	14	100,0	10	10	4	4	1	5,7

ČEŠPLJE IN SLIVE

LR SLOVENIJA	1 174 735	812 412	69,0	387 123	287 590	787 612	524 819	86 447	10,6
Celje mesto	5 135	3 149	61,4	-	-	5 135	3 149	82	2,6
Celje okolica	111 504	64 232	57,5	13 311	9 077	98 193	55 155	6 352	9,9
Črnomelj	49 039	36 166	73,8	1 229	787	47 810	35 379	5 442	15,0
Gorica	52 627	47 669	90,5	680	600	51 947	47 069	6 911	14,5
Kočevje	43 420	27 800	64,0	21 472	14 621	21 948	13 179	1 732	6,2
Kranj	39 444	20 835	52,7	22 170	11 474	17 274	9 361	1 588	7,6
Krško	28 243	59 200	75,7	24 735	19 337	53 508	39 863	11 951	20,2
Ljubljana mesto	10 850	8 100	74,5	10 690	8 080	160	70	1 487	18,4
Ljubljana okol.	69 492	47 704	68,5	25 121	16 942	44 371	30 762	6 338	13,3
Ljutomer	39 929	28 125	70,5	31 545	21 896	8 384	6 229	3 993	14,2
Maribor mesto	18 000	13 000	72,2	6 500	5 850	11 500	7 150	1 261	9,7
Maribor okolica	117 004	90 233	77,1	92 633	73 453	24 371	16 780	7 345	8,1
Murska Sobota	58 568	45 060	76,8	33 788	26 541	24 780	18 519	6 278	13,9
Novo mesto	82 782	60 513	73,0	36 830	29 248	45 952	31 265	4 671	7,7
Postojna	127 002	70 662	56,6	11 612	7 696	115 390	62 966	2 490	3,5
Ptuj	68 820	57 881	84,0	26 311	22 337	42 509	35 544	6 671	11,5
Radovljica	34 909	16 853	48,3	13 197	6 964	21 712	9 889	1 447	8,6
Sežana	64 048	43 549	68,0	4 000	3 500	60 048	40 049	3 920	9,0
Slovenj Gradec	19 422	14 790	76,2	5 594	4 942	13 828	9 848	1 508	10,2
Šoštanj	26 239	17 723	67,5	5 317	3 933	20 922	13 787	1 181	6,6
Tolmin	45 583	31 409	68,8	-	-	45 583	31 409	2 934	9,3
Trbovlje	12 675	7 759	61,1	388	362	12 287	7 397	865	11,2

ČEŠNJE

Okraj	Števílo dreves							Prídelek	
	skupaj			v sadovnjaku		drugod		ves q	na rodno drevo ha
	vseh	rodnih	%	vseh	rodnih	vseh	rodnih		
LR SLOVENIJA	366 260	302 689	82,5	130 420	108 107	235 840	194 582	45 389	15,0
Celje mesto	1 627	1 119	68,6	-	-	1 627	1 119	-	-
Celje okolica	28 301	17 855	63,0	14 709	9 295	13 592	8 560	1 099	6,2
Črnomelj	2 634	2 296	87,1	-	-	2 634	2 296	396	17,2
Gorica	134 339	126 490	94,5	44 563	42 995	89 776	83 495	23 567	18,6
Kočevje	2 657	2 123	79,8	1 764	1 499	893	624	47	2,2
Kranj	14 476	10 402	71,6	7 212	5 134	7 264	5 268	655	6,3
Krško	17 200	14 604	84,9	3 445	2 862	13 755	11 742	3 311	22,6
Ljubljana mesto	9 160	5 422	59,2	91	60	9 069	5 362	1 456	26,9
Ljubljana okol.	22 231	15 238	68,5	9 375	6 628	12 856	8 610	3 553	23,3
Ljutomer	9 696	8 161	84,3	8 242	7 166	1 454	995	2 869	35,2
Maribor mesto	7 600	6 870	90,5	500	470	7 100	6 400	345	5,0
Maribor okolica	21 377	18 283	85,7	17 013	14 790	4 364	3 493	747	4,1
Murska Šobota	11 273	8 059	71,5	8 086	5 877	3 187	2 182	1 252	15,5
Novo mesto	11 675	9 776	83,7	2 507	2 085	9 168	7 691	810	8,3
Postojna	3 804	2 331	61,4	352	198	3 452	2 133	41	1,8
Ptuj	18 556	13 142	70,6	9 064	6 341	9 492	6 801	2 389	18,2
Radovljica	6 348	3 851	60,6	526	261	5 822	3 590	135	3,5
Sežana	26 931	23 303	86,6	1 391	994	25 540	22 309	2 120	9,1
Slovenj Gradec	1 678	1 312	78,0	-	-	1 678	1 312	-	-
Šoštanj	5 406	4 569	84,5	1 680	1 452	3 726	3 117	-	-
Tolmin	3 118	2 226	71,1	-	-	3 118	2 226	73	3,3
Trbovlje	6 173	5 257	85,2	-	-	6 173	5 257	524	10,0

VIŠNJE

LR SLOVENIJA	18 650	15 286	82,1	8 198	6 801	10 452	8 485	1 300	8,5
Celje mesto	135	110	81,5	-	-	135	110	-	-
Celje okolica	912	828	90,8	203	171	709	657	42	5,1
Črnomelj	30	24	80,0	-	-	30	24	3	12,0
Gorica	578	495	85,7	66	66	512	429	44	8,9
Kočevje	13	13	100,0	13	13	-	-	1	7,7
Kranj	70	65	93,0	70	65	-	-	7	10,8
Krško	790	622	78,8	88	63	702	559	100	16,1
Ljubljana mesto	800	717	89,7	-	-	800	717	57	7,9
Ljubljana okol.	313	237	75,8	147	104	166	133	27	11,4
Ljutomer	3 105	2 612	84,3	2 267	2 051	838	561	399	15,3
Maribor mesto	1 100	1 060	96,5	-	-	1 100	1 060	74	7,0
Maribor okol.	2 903	2 498	86,3	2 037	1 753	866	745	177	7,1
Murska Šobota	4 670	3 586	77,0	3 230	2 456	1 440	1 130	238	6,6
Novo mesto	88	54	61,4	2	2	86	52	94	7,4
Postojna	318	256	80,5	2	2	316	254	-	-
Ptuj	1 630	1 136	69,7	73	55	1 557	1 081	59	5,1
Radovljica	187	102	54,5	-	-	187	102	5	5,0
Sežana	554	488	88,2	-	-	554	488	52	10,7
Slovenj Gradec	51	36	70,6	-	-	51	36	-	-
Šoštanj	208	201	96,7	-	-	208	201	-	-
Tolmin	94	72	76,5	-	-	94	72	7	9,7
Trbovlje	101	74	73,3	-	-	101	74	4	5,5

MARELICE

	Števílo dreves							Prídelek	
	skupaj			v sadovnjaku		drugod		ves q	na rodno drevo ha
	vseh	rodnih	%	vseh	rodnih	vseh	rodnih		
LR SLOVENIJA	36 929	230 529	85,0	13 484	11 998	23 445	18 531	3 568	11,7
Celje mesto	383	308	80,5	-	-	383	308	-	-
Celje okolica	2 002	1 335	66,8	-	-	2 002	1 335	136	10,2
Črnomelj	132	84	63,6	37	-	95	84	6	7,1
Gorica	9 549	9 018	94,5	5 858	5 562	3 691	3 456	1 296	14,4
Kočevje	53	36	68,0	53	36	-	-	2	5,5
Kranj	565	431	76,3	517	398	48	33	37	8,6
Krško	2 369	2 043	86,1	306	247	2 063	1 796	429	20,6
Ljubljana mesto	542	312	57,6	-	-	542	312	27	8,6
Ljubljana okol.	1 014	818	80,7	497	389	517	429	128	15,7
Ljutomer	1 239	955	77,0	492	442	747	513	211	22,1
Maribor mesto	5 400	4 700	87,1	390	340	5 010	4 360	146	3,1
Maribor okol.	4 230	3 598	85,2	3 342	2 901	888	697	234	6,5
Murska Sobota	2 573	1 950	75,9	1 279	1 025	1 294	925	469	24,1
Novo mesto	606	500	82,5	289	259	317	241	40	8,0
Postojna	53	53	100,0	31	31	22	22	-	-
Ptuj	2 546	2 104	82,5	393	368	2 153	1 736	273	13,0
Radovljica	1 845	1 088	59,1	-	-	1 845	1 088	52	4,8
Sežana	623	555	89,1	-	-	623	555	68	12,3
Slovenj Gradec	117	109	93,2	-	-	117	109	-	-
Šoštanj	206	161	78,2	-	-	206	161	-	-
Tolmin	105	64	61,0	-	-	105	64	3	4,7
Trbovlje	777	307	39,5	-	-	777	307	20	6,5

BRESKVE

LR SLOVENIJA	225 096	174 611	77,6	92 426	73 656	132 670	100 955	12 050	6,9
Celje mesto	3 100	1 747	56,5	1 768	943	1 332	804	22	1,2
Celje okolica	19 675	13 244	67,1	1 034	593	18 641	12 651	414	3,1
Črnomelj	6 275	5 126	81,7	335	315	5 940	4 811	339	6,6
Gorica	66 872	55 825	83,5	46 673	39 683	20 199	16 142	6 656	11,9
Kočevje	246	193	78,5	190	155	56	38	8	4,1
Kranj	622	363	58,4	256	142	366	221	16	4,5
Krško	22 022	18 004	81,8	6 402	5 825	15 620	12 179	1 087	6,0
Ljubljana mesto	4 500	3 200	71,2	4 400	3 170	100	30	363	11,3
Ljubljana okol.	4 272	2 966	69,5	2 282	1 587	1 990	1 379	189	6,4
Ljutomer	8 153	5 746	70,5	2 652	1 756	5 501	3 990	233	4,1
Maribor mesto	16 500	11 400	69,2	3 200	2 400	13 300	9 000	57	0,5
Maribor okolica	20 996	13 468	64,4	9 838	4 737	11 158	8 731	512	3,8
Murska Sobota	6 416	4 793	74,7	1 010	646	5 406	4 147	142	3,0
Novo mesto	11 341	9 589	84,6	332	297	11 009	9 292	100	1,0
Postojna	127	75	59,0	23	9	104	66	-	-
Ptuj	19 109	17 266	90,3	11 328	11 000	7 781	6 266	1 541	8,9
Radovljica	427	196	46,0	319	141	108	55	10	5,1
Sežana	6 745	5 676	84,1	-	-	6 745	5 676	259	4,6
Slovenj Gradec	780	568	73,0	384	257	396	311	1	0,2
Šoštanj	4 490	3 412	76,0	-	-	4 490	3 412	-	-
Tolmin	357	163	45,7	-	-	357	163	-	-
Trbovlje	2 071	1 591	77,0	-	-	2 071	1 591	101	6,4

OREHI

	Števílo drevés							Pridelek	
	skupaj			v sadovnjaku		drugod		ves q	na rodno drevo ha
	vseh	rodnih	%	vseh	rodnih	vseh	rodnih		
LR SLOVENIJA	305 685	210 662	68,7	52 463	36 247	253 222	174 415	4 253	2,0
Celje mesto	605	325	53,8	-	-	605	325	-	-
Celje okolica	38 590	25 350	65,7	4 235	2 773	34 355	22 577	392	1,5
Črnomelj	7 456	5 678	75,1	-	-	7 456	5 678	215	3,8
Gorica	19 637	15 693	80,1	55	55	19 582	15 638	845	5,4
Kočevje	6 180	2 497	40,5	-	-	6 180	2 497	18	0,7
Kranj	16 581	8 240	49,6	2 910	1 311	13 671	6 929	128	1,6
Krško	22 898	16 672	72,9	2 418	1 724	20 480	14 948	158	0,9
Ljubljana mesto	1 600	440	27,5	1 500	360	100	80	26	5,9
Ljubljana okol.	26 533	18 581	70,3	6 724	4 845	19 809	13 736	680	3,7
Ljutomer	7 701	5 962	77,5	4 316	3 420	3 385	2 542	530	8,9
Maribor mesto	3 900	3 200	82,1	400	150	3 500	3 050	32	1,0
Maribor okol.	23 003	18 162	79,0	13 569	10 190	9 434	7 972	347	1,9
Murska Sobota	9 518	6 824	71,7	3 962	2 866	5 556	3 958	266	3,9
Novo mesto	22 110	16 019	72,5	6 633	5 076	15 477	10 943	167	1,0
Postojna	9 629	5 282	54,8	1 647	871	7 982	4 411	-	-
Ptuj	19 561	14 971	76,9	3 463	2 137	16 098	12 834	216	1,4
Radovljica	6 885	3 687	53,5	-	-	6 885	3 687	-	-
Sežana	8 174	6 704	82,0	-	-	8 174	6 704	210	3,1
Slovenj Gradec	7 051	5 053	71,7	631	469	6 420	4 584	15	0,3
Šoštanj	8 213	5 565	67,7	-	-	8 213	5 565	2	0,0
Tolmin	31 046	19 505	63,0	-	-	31 046	19 505	-	-
Trbovlje	8 814	6 252	70,9	-	-	8 814	6 252	6	0,1

IZDAL IN RAZMNOŽIL ZAVOD ZA STATISTIKO IN EVIDENCO LR SLOVENIJE

Ljubljana, Hrenova 11, tel. 21-530

Razmnoženo v 100 izvodih, julija 1954

